

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ  
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЗАОЧНОЇ ТА ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ  
ОСВІТИ  
КАФЕДРА ТУРИЗМУ

## **КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА**

Ступінь вищої освіти БАКАЛАВР

на тему **«ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО  
РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ»**

Виконала: здобувачка вищої освіти  
IV курсу, групи Тур-43зСП  
спеціальності 242 Туризм  
(шифр і назва спеціальності)

освітньої програми «Туризм»  
Кабанікова Тетяна Володимирівна  
(прізвище, ім'я, по-батькові)

Керівник: к.е.н., доцент Оксана КРУПА  
(наук. ступ., вчене звання, ім'я та прізвище)

Рецензент: Наталія ОЛІЙНИК  
(ім'я та прізвище)

**Львів 2023**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ  
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЗАОЧНОЇ ТА ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ  
ОСВІТИ  
КАФЕДРА ТУРИЗМУ

Ступінь вищої освіти Бакалавр  
Галузь знань 24 Сфера обслуговування  
(шифр і назва)

Спеціальність 242 Туризм  
(шифр і назва)

Освітня програма «Туризм»  
(назва ОП)

**ЗАТВЕРДЖУЮ**

Завідувач кафедри

туризму

(назва кафедри)

(підпис)

Оксана КРУПА

(ім'я та прізвище)

“ ” 2023 року

**ЗАВДАННЯ**

**на кваліфікаційну роботу здобувача вищої освіти**

Кабанікової Тетяни Володимирівни

(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи «Формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області»

Керівник роботи Оксана КРУПА, к.е.н., доцент

(ім'я та прізвище, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджена наказом ЛНУП від “25” квітня 2023 р. №118/к-с.

2. Строк подання здобувачем роботи до 04 грудня 2023 року

3. Вихідні дані до роботи: Закони України та Постанови Кабінету Міністрів України, дані Державної служби статистики України, Головного управління статистики у Львівській області, Управління туризму та курортів Львівської ОВА, наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, Інтернет ресурси та інші інформаційні дані

4. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

1.1. Характеристика сутності формування сучасної стратегії сталого розвитку

1.2. Поняття сталого розвитку туризму в регіоні

1.3. Дослідження структурних складових формування стратегії сталого розвитку туризму

Розділ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

2.1. Загальна характеристика стану розвитку туризму у Львівській області

2.2. Тенденційний аналіз ключових показників сталого розвитку туризму у Львівській області

2.3. Оцінка основних факторів, що впливають на забезпечення сталого розвитку туризму у Львівській області

2.4. Вплив туристичної діяльності на стан охорони навколишнього середовища

### Розділ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

3.1 Дослідження зарубіжного досвіду формування ефективної стратегії сталого розвитку туризму

3.2 Визначення основних проблем в сучасній системі формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області

3.3 Удосконалення процесу формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області

### Розділ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ

4.1. Безпека життя і здоров'я туристів

4.2. Безпека туристичної подорожі

4.3. Гігієна праці та пожежна безпека

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): рисунки, таблиці, схеми

6. Консультанти розділів роботи

| Розділ                                | Прізвище, ініціали та посада консультанта | Підпис, дата   |                  | Відмітка про виконання |
|---------------------------------------|---|----------------|------------------|------------------------|
|                                       |   | завдання видав | завдання прийняв |                        |
| Стан охорони навколишнього середовища |   |                |                  |                        |
| Охорона праці                         |   |                |                  |                        |

7. Дата видачі завдання "26" квітня 2023 року

### КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

| № з/п | Назва етапів кваліфікаційної роботи  | Строк виконання етапів роботи | Відмітка про виконання |
|-------|--|-------------------------------|------------------------|
| 1.    | Отримання завдання для написання кваліфікаційної роботи  | 26.04.2023 р.                 |                        |
| 2.    | Розробка плану кваліфікаційної роботи, ознайомлення з літературними джерелами за темою, збір практичних матеріалів | до 30.05.2023                 |                        |
| 3.    | Написання вступу і I розділу   | до 30.06.2023                 |                        |
| 4.    | Написання II розділу   | до 25.09.2023                 |                        |
| 5.    | Написання III розділу  | до 25.10.2023                 |                        |
| 6.    | Написання IV розділу і висновків   | до 10.11.2023                 |                        |
| 7.    | Оформлення кваліфікаційної роботи і подання науковому керівнику для написання відгуку                              | до 20.11.2023                 |                        |
| 8.    | Перевірка тексту кваліфікаційної роботи на унікальність. Скерування на зовнішню рецензію                           | до 24.11.2023                 |                        |
| 9.    | Представлення кваліфікаційної роботи на кафедру  | 04.12.2023                    |                        |
| 10.   | Захист кваліфікаційної роботи перед Екзаменаційною комісією  | 14.12.2023                    |                        |

Здобувач вищої освіти \_\_\_\_\_  
(підпис)

Керівник кваліфікаційної роботи \_\_\_\_\_  
(підпис)

Тетяна КАБАНІКОВА \_\_\_\_\_  
(ім'я та прізвище)

Оксана КРУПА \_\_\_\_\_  
(ім'я та прізвище)

УДК 338.48 (477.83):330.3

Кваліфікаційна робота: 87 сторінок, 13 таблиць, 25 рисунків, 52 літературних джерела.

Кабанікова Т.В. Формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області. Кваліфікаційна робота за спеціальністю 242 Туризм. Львів: ЛНУЦ, 2023. 87 с. На правах рукопису.

У роботі висвітлені теоретичні засади формування стратегії сталого розвитку туризму, зокрема, розкрито сутність сучасної стратегії сталого розвитку, визначено розуміння сталого розвитку туризму в регіоні, представлено ключові структурні складові формування сучасної стратегії сталого розвитку.

Проведено аналіз та оцінено сталий розвиток туризму у Львівській області. Охарактеризовано стану розвитку туризму в даному регіоні, проведено аналіз ключових показників сталого розвитку туризму в області.

Розроблено шляхи вдосконалення формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області. Проведено дослідження зарубіжного досвіду формування ефективної стратегії сталого розвитку туризму. Виокремлено проблеми в сучасній системі формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області. Представлено напрями удосконалення процесу формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області.

## АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота присвячена вивченню особливостей і проблем формування стратегії сталого розвитку туризму та розробці шляхів вдосконалення забезпечення сталого розвитку туризму у Львівській області.

В першому розділі «Теоретично-методологічні засади формування стратегії сталого розвитку туризму» проведено аналіз сутності формування сучасної стратегії сталого розвитку. Визначено сутність поняття сталого розвитку туризму в регіоні. Проведено ретельне дослідження сталого розвитку туризму в регіоні.

У другому розділі «Аналіз та оцінка сталого розвитку туризму у Львівській області» було розглянуто сучасний стан розвитку туризму у Львівській області. Проведено тенденційний аналіз ключових показників сталого розвитку туризму у Львівській області. Проведено оцінювання основних факторів, що впливають на забезпечення сталого розвитку туризму у Львівській області.

У третьому розділі «Шляхи вдосконалення формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області» здійснено дослідження зарубіжного досвіду формування ефективної стратегії сталого розвитку туризму. Встановлено ключові проблеми в сучасній системі формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області. Ідентифіковано основні загрози сталому розвитку туризму у Львівській області. Визначено шляхи удосконалення процесу формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області.

**Ключові слова:** туризм, туристична діяльність, розвиток туризму, Львівська область, сталий розвиток, формування стратегії, стратегія сталого розвитку, загрози, проблеми.

The master's thesis is devoted to studying the features and problems of forming a strategy for sustainable tourism development and developing ways to improve the sustainable development of tourism in the Lviv region.

In the first chapter, «Theoretical and methodological foundations for the formation of a strategy for sustainable development of tourism» an analysis of the essence of the formation of a modern strategy for sustainable development is carried out. The essence of the concept of sustainable tourism development in the region is determined. A thorough study of sustainable tourism development in the region has been carried out.

In the second chapter, «Analysis and assessment of sustainable tourism development in the Lviv region» the current state of tourism development in the Lviv region was considered. A biased analysis of key indicators of sustainable tourism development in the Lviv region was carried out. An assessment was made of the main factors influencing the sustainable development of tourism in the Lviv region.

In the third chapter, «Ways to improve the formation of a strategy for sustainable development of tourism in the Lviv region» a study of foreign experience in the formation of an effective strategy for sustainable development of tourism was conducted. The key problems in the modern system of forming a strategy for sustainable tourism development in the Lviv region have been identified. The main threats to the sustainable development of tourism in the Lviv region have been identified. Ways to improve the process of forming a strategy for sustainable tourism development in the Lviv region have been identified.

**Keywords:** tourism, tourism activities, tourism development, Lviv region, sustainable development, strategy formation, sustainable development strategy, threats, problems.

## ЗМІСТ

|  |    |
|--|----|
| ВСТУП  | 6  |
| Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ                                 | 9  |
| 1.1. Характеристика сутності формування сучасної стратегії сталого розвитку  | 9  |
| 1.2. Поняття сталого розвитку туризму в регіоні  | 17 |
| 1.3. Дослідження структурних складових формування стратегії сталого розвитку туризму                                   | 23 |
| Розділ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ   | 30 |
| 2.1. Загальна характеристика стану розвитку туризму у Львівській області   | 30 |
| 2.2. Тенденційний аналіз ключових показників сталого розвитку туризму у Львівській області                             | 35 |
| 2.3. Оцінка основних факторів, що впливають на забезпечення сталого розвитку туризму у Львівській області              | 39 |
| 2.4. Вплив туристичної діяльності на стан охорони навколишнього середовища   | 46 |
| Розділ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ                       | 49 |
| 3.1. Дослідження зарубіжного досвіду формування ефективної стратегії сталого розвитку туризму                          | 49 |
| 3.2. Визначення основних проблем в сучасній системі формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області | 56 |
| 3.3. Удосконалення процесу формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області                          | 62 |
| Розділ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ  | 68 |
| 4.1. Безпека життя і здоров'я туристів   | 68 |
| 4.2. Безпека туристичної подорожі  | 71 |
| 4.3. Гігієна праці та пожежна безпека  | 74 |
| ВИСНОВКИ   | 78 |
| СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ   | 82 |

## ВСТУП

**Актуальність теми дослідження.** Туризм вкрай важливий сектор економіки, який привносить значну кількість переваг для її розвитку й безпеки. Кожна цивілізована країна, прагне нарощувати власний туристичний потенціал та сприяти його розвитку на усіх рівнях. При цьому, це галузь яка найбільш чутлива до змін зовнішнього середовища. Пандемія COVID-19 привнесла суттєві кризові зрушення для кожної країни світу. При таких умовах туристична галузь попросту не може розвиватися і про сталість і мови не може йти. Проте, бізнес пережив це і поступово почав відновлювати втрачені показники й позиції. Не можливо описати в коротких тезисах, стільки досліджень було на тему розвитку туризму в регіонах при пандемії COVID-19 та в постпандемічному середовищі.

Сьогодні, для України ситуація погіршилася і повномасштабне вторгнення країни-агресора у лютому 2022 році кардинально змінило бачення того як повинна функціонувати сучасна стратегія розвитку туризму для регіоні, які постійно під ракетними ударами. Попри той факт, що Львівська область не є регіоном наближеним до лінії зіткнення, ракетні удари ворога не дають йому можливості забезпечити сталість в жодній галузі економіки.

Питання формування стратегії сталого розвитку в умовах воєнного стану є нереалістичним, оскільки сталість й війна вкрай різні поняття і особливо коли це стосується такого гіперчутливого до змін зовнішнього середовища, сектору економіки, як туризм. Попри це, туризм привносить регіон не лише нові доходи й розвиток дотичних до цього бізнесу, підприємств але несе в собі забезпечення інформаційної безпеки. Все більше людей-іноземців, які прагнуть відвідати Україну, побачать ті звірства, які вчиняє російська федерація на власні очі. Таким чином, розвиток туризму навіть в умовах воєнного стану стає інформаційним інструментом продемонструвати більшій кількості людей, що таке наслідки війни.

Дослідження проблем сталого розвитку туризму завжди було увагою багатьох науковців й практиків. При цьому, слід зазначити, що це стосується і регіонального аспекту. Активними дослідниками проблем сталого розвитку туризму на регіональному рівні є такі науковці як Г. Блайль, Ю. Боруцька, О. Березівська, А. Булл, А. Дурович, Є. Зайтц, К. Каспар, О. Крупа, І. Марія-Камел, Д. Телфер, З. Подгурський, З. Атаманчук, М. Відякіна, І. Журба, В. Кифяк, Д. Лук'яненко, О. Любіцева, О. Лютак, М. Мальська, Л. Матвійчук, Н. Мешко, Т. Мігалік, Г. Найомія, Л. Побоченко, Т. Орехова, О. Силкін, А. Румянцев, Т. Ткаченко, А. Парфіненко, Є. Фалько, І. Хаджинов, Р. Шарплі та ін.

Проте, враховуючи й відаючи належне науковому здобутку провідних науковців й практиків, слід зазначити, що сьогодні досі залишається гостро вивчення проблеми формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області в умовах воєнного стану.

**Метою кваліфікаційної роботи** є оцінка сучасного стану, виявлення проблем та обґрунтування перспективних напрямів формування стратегії сталого розвитку туризму на регіональному рівні.

Для досягнення означеної мети передбачається послідовне виконання наступних завдань дослідження:

- охарактеризувати сутність формування сучасної стратегії сталого розвитку;
- визначити сутність формування сучасної стратегії сталого розвитку;
- дослідити структурні складові формування стратегії сталого розвитку туризму;
- провести аналіз стану розвитку туризму у Львівській області;
- здійснити тенденційний аналіз ключових показників сталого розвитку туризму у Львівській області;
- оцінити основні фактори, що впливають на забезпечення сталого розвитку туризму у Львівській області;



- дослідити зарубіжний досвід формування ефективної стратегії сталого розвитку туризму;
- визначити ключові проблеми в сучасній системі формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області;
- визначити й обґрунтувати шляхи удосконалення процесу формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області.

**Предмет дослідження** – оцінка сучасного стану, результатів та проблем формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області.

**Об’єкт дослідження** – стратегія сталого розвитку туризму у Львівській області.

**Методи дослідження.** В основу методології кваліфікаційної роботи покладено системний підхід, у межах якого застосовано такі методи: індукції та дедукції, порівняння і систематизації – задля дослідження сутнісних характеристик та еволюцій базових понять; аналізу та синтезу – при вивченні та визначенні основних проблем й загроз сталому розвитку туризму у Львівській області; непараметричні статистичні – для характеристики поточного фінансового стану розвитку туризму у Львівській області; морфологічного аналізу – під час уточнення понятійно-категоріального апарату за проблемою; графічний – для наочного відображення результатів проведеного дослідження; абстрактно-логічний – під час проведення теоретичних узагальнень і формування відповідних висновків.

Джерелами інформації для написання роботи були офіційні статистичні дані Державної служби статистики України, Головного управління статистики у Львівській області; інформаційні матеріали Управління туризму та курортів Львівської ОВА, провідні наукові українські й іноземні праці, присвячені дослідженню сталого розвитку туризму в регіонах.

# РОЗДІЛ 1

## ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ

### ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

#### 1.1. Характеристика сутності формування сучасної стратегії сталого розвитку

На сьогоднішній день термін «сталий розвиток» та його стратегія забезпечення є відповідником до англійської категорії «sustainable development». В науковій літературі категорія сталого розвитку прийшла на зміну теорії економічного зростання, в контексті якого є практично повне ігнорування екологічних принципів виробництва, раціонального поводження з ресурсами та оптимізації взаємозв'язків в системі «людина-природа».

На думку В. Брич [5, с.200] початком стратегії сталого розвитку можна вважати 1980 рік, коли була опублікована «Всесвітня стратегія охорони природи» від Міжнародної спілки природи. Змістом даної стратегії була актуалізація важливості змін в суспільстві відповідно до сучасних парадигм екологічної етики та свідомості. Метою впровадження даної стратегії було оптимізувати ключові взаємозв'язки в системі «людина-природа».

Більш широкого поширення термін «сталий розвиток» набув після того, як у 1987 році комісія ООН під керівництвом Гру Харлем Брунтланд опублікувала звіт «Наше спільне майбутнє», в якому це поняття визначалось як розвиток суспільства, що задовольняє потреби сьогодення, не приносячи при цьому в жертву здатності майбутніх поколінь задовольняти свої потреби [49, с.39].

Розглядаючи вітчизняні трактування поняття «сталий розвиток», В. Гуменюк [13, с.34] трактує це поняття як гармонійний, поступовий та оптимізований прогрес суспільства та економічної системи у відповідності

сучасних принципів збереження довкілля, раціоналізації ресурсокористування та елімінування будь-яких дискримінаційних та експлуатаційних проявів.

Близьким до поняття «сталого розвитку» є термін «екорозвитку». Так, на думку Г. Мелконян [19, с.99], поняття «екорозвиток» слід трактувати як екологічно орієнтований соціально-економічний розвиток суспільства, за якого відбувається оптимальне та гармонійне зростання добробут населення, з паралельним збереження біорізноманіття, ресурсного процвітання та позитивної динаміки стану біосфери та атмосфери.

На нашу думку, під поняттям «сталий розвиток» слід розуміти концепцію, яка передбачає розвиток, здійснюваний таким чином, щоб задовольнити потреби сучасного покоління без створення перешкод для майбутніх поколінь у задоволенні їхніх потреб.

Розглядаючи зміст стратегії сталого розвитку не можна уникнути розгляд принципів, відповідно яким вона формується (таб.1.1).

Таблиця 1.1

#### Основні принципи сучасної стратегії забезпечення сталого розвитку

| Принцип                    | Сутність принципу  |
|----------------------------|--|
| Взаємозалежності           | Визнання взаємозв'язку соціальних, економічних та екологічних аспектів. Рішення в одній галузі мають сприяти позитивним результатам в інших  |
| Рівності та справедливості | Забезпечення справедливого розподілу ресурсів та можливостей, усунення нерівності всередині країн та між ними, а також облік потреб усіх, включаючи маргіналізовані та вразливі групи.               |
| Природозбереження          | Визнання обмеженості природних ресурсів та необхідності підтримки здоров'я екосистем та біорізноманіття. Цей принцип підкреслює збереження та стале використання ресурсів                            |
| Орієнтації на майбутнє     | Розгляд довгострокового впливу на майбутні покоління. Це передбачає відповідальне управління ресурсами, щоб гарантувати, що майбутні покоління успадкують здорове довкілля та стабільне суспільство. |
| Раціонального споживання   | Прийняття способу життя та методів виробництва, які захищають довкілля, покращують якість життя та скорочують кількість відходів та забруднення.   |
| Інклюзивності              | Заохочення участі всіх зацікавлених сторін, включаючи спільноти, підприємства та уряди, у процесах прийняття рішень для забезпечення обліку різних точок зору.                                       |
| Прозорості та підзвітності | Забезпечення відкритості у процесах прийняття рішень та притягнення окремих осіб та організацій до відповідальності за свої дії, що впливають на сталий розвиток                                     |

*Сформовано автором за даними джерел: [3-6]*

Наступним питанням, яке слід розглянути в контексті дослідження сучасної стратегії сталого розвитку є ключові елементи, які складають основу останньої. Так П. Подлепіна [27, с.100] на ряду з іншими вітчизняними та зарубіжними вченими виділяє наступні ключові елементи сучасної стратегії сталого розвитку:

1. Економічна стабільність, яка полягає у формування механізмів реалізації ефективної економічної системи в екологічному та соціальному контекстах.

2. Екологічна безпека, яка забезпечується шляхом поліпшення стану і якості навколишнього середовища, збереження і відновлення порушених природних екологічних систем та зниження рівня викидів і скидів забруднюючих речовин тощо.

3. Соціальне благополуччя, яке формується шляхом дотримання динаміки росту якості життя, середньої тривалості життя населення, формування якісної та повноцінної системи медичного та соціального забезпечення, захисту вітальних прав та забезпечення гідного життя всім верствам населення.

На думку В. Брич, Н. Галиш [6, с.30] основні проблеми, які слід подолати в контексті реалізації стратегії сталого розвитку є наступні:

- значний рівень збіднення біорізноманітності та мінералізації ґрунтів;
- низький рівень урегульованості процесів користування добривами, його видами, наповненням, що може призвести до значного та небезпечного рівня пестицидів у сільськогосподарській продукції;
- масова вирубка лісів, неконтрольованість цього явища з точки зору соціальних та екологічних наслідків;
- використання монокультурного принципу відновлення лісових насаджень та масивів;
- неконтрольованість або перевищення граничних норм викидів небезпечних газів та домішок в атмосферу;
- негативна динаміка щодо рівня популяції окремих видів тварин;
- нераціональне використання природних ресурсів.

Процес реалізації та забезпечення стратегії сталого розвитку нерозривно пов'язаний з базовими завданнями, які остання повинна виконати (рис.1.1).

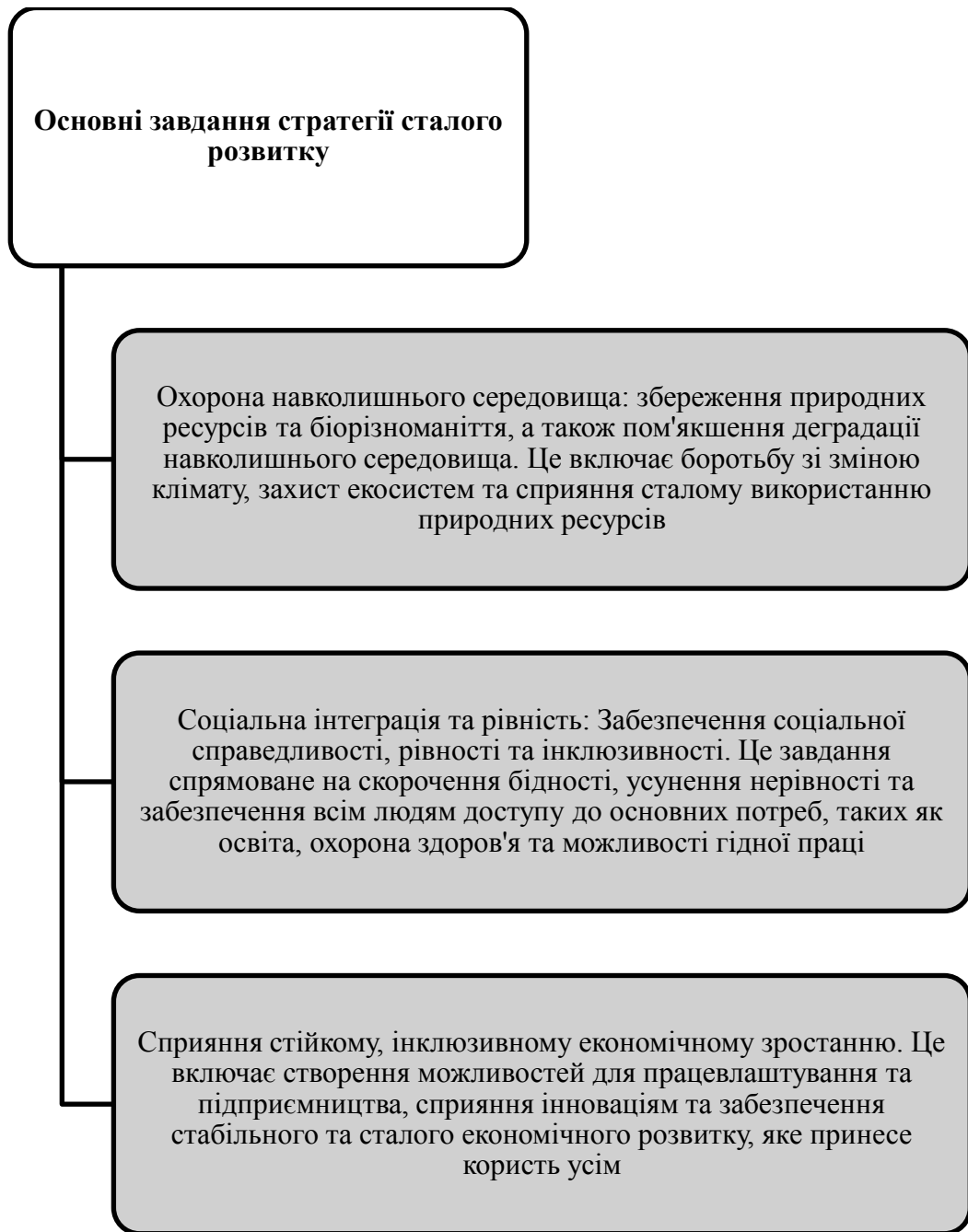


Рис.1.1. Основні завдання стратегії сталого розвитку

*Сформовано автором за даними джерел: [13-16]*

На нашу думку, стратегія сталого розвитку – це план або набір керівних принципів, які спрямовані на досягнення довгострокового балансу між економічним зростанням, екологічною стабільністю та соціальною справедливістю.

На думку В. Брич, Н. Галиш [6, с.30] основні проблеми, які слід подолати в контексті реалізації стратегії сталого розвитку є наступні:

- значний рівень збіднення біорізноманітності та мінералізації ґрунтів;
- низький рівень урегульованості процесів користування добривами, його видами, наповненням, що може призвести до значного та небезпечного рівня пестицидів у сільськогосподарській продукції;
- масова вирубка лісів, неконтрольованість цього явища з точки зору соціальних та екологічних наслідків;
- використання монокультурного принципу відновлення лісових насаджень та масивів;
- неконтрольованість або перевищення граничних норм викидів небезпечних газів та домішок в атмосферу;
- негативна динаміка щодо рівня популяції окремих видів тварин;
- нераціональне використання природних ресурсів.

Ефективність реалізації стратегії сталого розвитку напряму залежить від участі та рівня підтримки держави цього процесу. На думку ряду науковців рівень держави забезпечити більш сталий розвиток залежить від розуміння інститутами влади і населенням складності комплексу питань розвитку і охорони навколишнього середовища для того, щоб зробити правильний крок поведінки. Тому урядам необхідно користуватися широкими консультаціями з громадськістю щодо обрання шляху розвитку держави. Обов'язком держави є прояв ініціативи щодо організації суспільства до участі в розробці і реалізації стратегій сталого розвитку на території. Урядам необхідно використовувати економічні стимули, закони і норми для стримування діяльності підприємств та громадян країни з «чистими технологіями» [12, с.11].

Ефективність реалізації стратегії базується на певних нормах та критеріях, які визначають рівень досягнення оптимального рівня вищевказаних елементів стратегії сталого розвитку:

- критерії і норми матеріального добробуту населення;

- критерії і норми забезпеченості та повноцінності природних систем, біосферні індикатори;
- гігієнічні, санітарні та епідемічні критерії та норми;
- норми та рівні соціального та духовного забезпечення населення;
- рівень забезпеченості населення інформаційними ресурсами населення.

В контексті дослідження стратегії сталого розвитку важливим також розглянути біосферні нормативи навантаження, які угруповано по рівню наслідків (рис.1.2). Розуміння цих рівнів дає можливість повноцінно прослідкувати всі можливі ланцюги негативних впливів чи динаміку поліпшення екологічної безпеки.

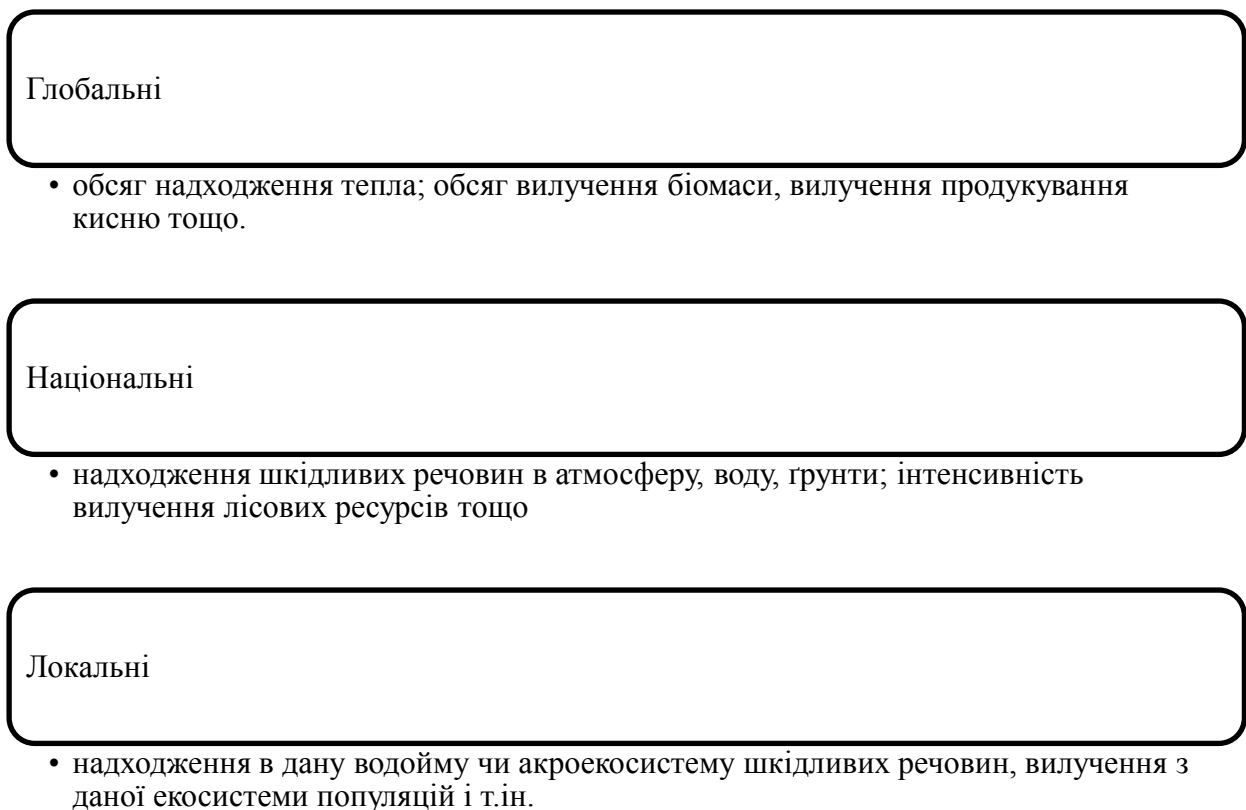


Рис.1.2. Основні рівні біосферних наслідків

*Сформовано автором за даними джерел: [19;26]*

Формування сучасних стратегій сталого розвитку відбувається на основі базових теорія сталого розвитку. Так, сьогодні виділяють наступні теорії сталого розвитку, які найчастіше стають базисом для формування національних та місцевих стратегій сталого розвитку [11, с.21]:

1. Теорія екологічного оптимуму, які визначає баланс між ресурсами, які задіяні у побутовому користуванні та виробництві та станом збереження екосистеми.

2. Теорія зеленої економіки, яка центрується на посиленні економічного зростання, яке не повинно наносити непоправної шкоди екології та природному різноманіттю.

3. Теорія екологічного відбитку, що оцінює рівень впливу та можливої шкоди антропогенної та техногенного впливу на природні ресурси та біорізноманіття.

4. Теорія сталого споживання та виробництва, всі принципи якої зосереджені на важливості змін виробничих, економічних та споживацьких патернів.

5. Теорія соціального процвітання та стійкості, що полягає в акцентуванні всього економічного розвитку на забезпечення благополуччя людини, забезпеченню їх вітальних прав та свобод.

В кінцевому, при розгляді стратегії сталого розвитку слід розглянути інструменти реалізації останньої [7, с.9]:

- законодавчі рамки, які включають в себе процеси формування та реалізації законів та норм, які направлені на регламентування та забезпечення екологічних, соціальних та економічних аспектів сталого розвитку.

- економічні стимули. В цю групу інструментів входять різного роду пом'якшення та послаблення фінансового та податкового навантаження на суб'єктів, які реалізують власну діяльність у відповідності до норм та принципів сталого розвитку. Це можуть бути податкові пільги, гранти, субсидії та інші фінансові чи податкові заохочення до екологізації виробництва, раціоналізації ресурсокористування та зменшення шкідливих викидів.

- інструменти стандартизації, що включає в себе формування та активне провадження екологічних стандартів до різних видів антропогенної та техногенної діяльності (шкідливі викиди, норм використання сировини, добрив, природних ресурсів та інші);



- освітні та просвітницькі інструменти, що включає в себе заходи та механізми ефективного та цільового розповсюдження інформації щодо основ, норм та принципів сталого розвитку, а в деяких випадках – про міри покарання за невиконанням чинних та регламентованих законодавством норм сталого розвитку;

- інструменти зелених технологій та інновацій, до яких входять технології, що по своїй суті є менш шкідливими для екології і становлять ефективну заміну застарілим та неекологічним технологіям. В ця групу інструментів також враховують всі інноваційні методи виробництва та ресурсокористування.

- моніторингові, аналітичні та оціночні інструменти. Буд-яка стратегія сталого розвитку не може вважатись ефективною без всебічної оцінки рівня її впровадження, продуктивності її окремих заходів та загальної продуктивності. При цьому не менш важливим в цьому є реалізації постійної системи виявлення та елімінації помилок та недоліків даних стратегій.

Таким чином, дослідивши основні елементи, принципи, завдання, індикатори та інші характеристики сучасної стратегії сталого розвитку, ми можемо зазначити, що на сьогоднішній день дана стратегія пройшла ряд трансформацій, ставши багатогранною та поліаспектною, включаючи в себе принципи екологічної стійкості та стабільності, соціального розвитку та процвітання, а також оптимізованого зростання. При цьому сучасна стратегія сталого розвитку включає в себе покращення на глобальному рівні формування потужних взаємозв'язків між країнами, економічними системами, промисловими комплексами та культурами, з метою покращити рівень інноваційного та технічного розвитку. Успіх та ефективність сучасної стратегії сталого розвитку напряму залежить від здатності суспільства та апарату державного управління реагувати на виклики у різних сферах суспільного та економічного життя, а також формувати та впроваджувати нові принципи екологічного зростання, які нерозривно пов'язані з екологічною та соціальною безпекою.

## 1.2. Поняття сталого розвитку туризму в регіоні

Сталий розвиток виступає процесом, який проводить гармонізування всіх елементів суспільства та його ресурсних можливостей, при цьому забезпечуючи повноцінне задоволення усіх членів соціуму та зберігаючи цілісність навколишнього середовища.

На думку С. Жваненко [15, с.76], сталий розвиток туризму слід трактувати як такий стан розвитку туристичної галузі в регіоні, що дає можливість в повній мірі задовольнити туристичні та рекреаційні потреби, а також врахувати потреби та інтереси регіону в контексті збереження природних надбань та можливості в перспективі ще надавати туристичні та рекреаційні послуги довготривалий час.

В той же час, розкриваючи сутність сталого розвитку туризму в регіоні, В. Камінецький [17, с.116] вважає, що ключовим завданням реалізації стратегії сталого розвитку в туристичній галузі полягає в задоволення ключових потреб та інтересів людини, при повноцінному збереженні екологічної рівноваги в регіоні. При цьому автор зазначає, що важливим елементом сталого розвитку в туризмі є уміле управління та користування всіма видами ресурсів у такий спосіб, щоб соціальні, економічні та естетичні потреби були задоволені в повному обсязі з прив'язкою до забезпечення збереженню та розвитку культурних та екологічних цінностей.

На нашу думку, під сталим розвитком туризму слід розуміти підхід до управління та розвитку туристичної галузі, що зосереджується на мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище та культурну спадщину, одночасно сприяючи економічному розвитку та підтримці місцевих громад.

Сьогодніні принципи та догми сталого розвитку туристичної галузі по всьому світу базується на «Стратегії сталого та конкурентного туризму», а також наступних директив [4, с.45]:

- директива комісії ЄС щодо охорони водних ресурсів;
- директива ЄС про якість водних ресурсів та питної води;

- директива ЄС про презервацію природного середовища життя рідкісної флори та фауни;

- директива ЄС про норми та процес регуляції екологічної експертизи.

В контексті сталого розвитку туризму в регіоні ключовим питанням є систематизації та погодження взаємовідносин у системі людини та його оточуючого середовища за рядом векторів (рис.1.3)

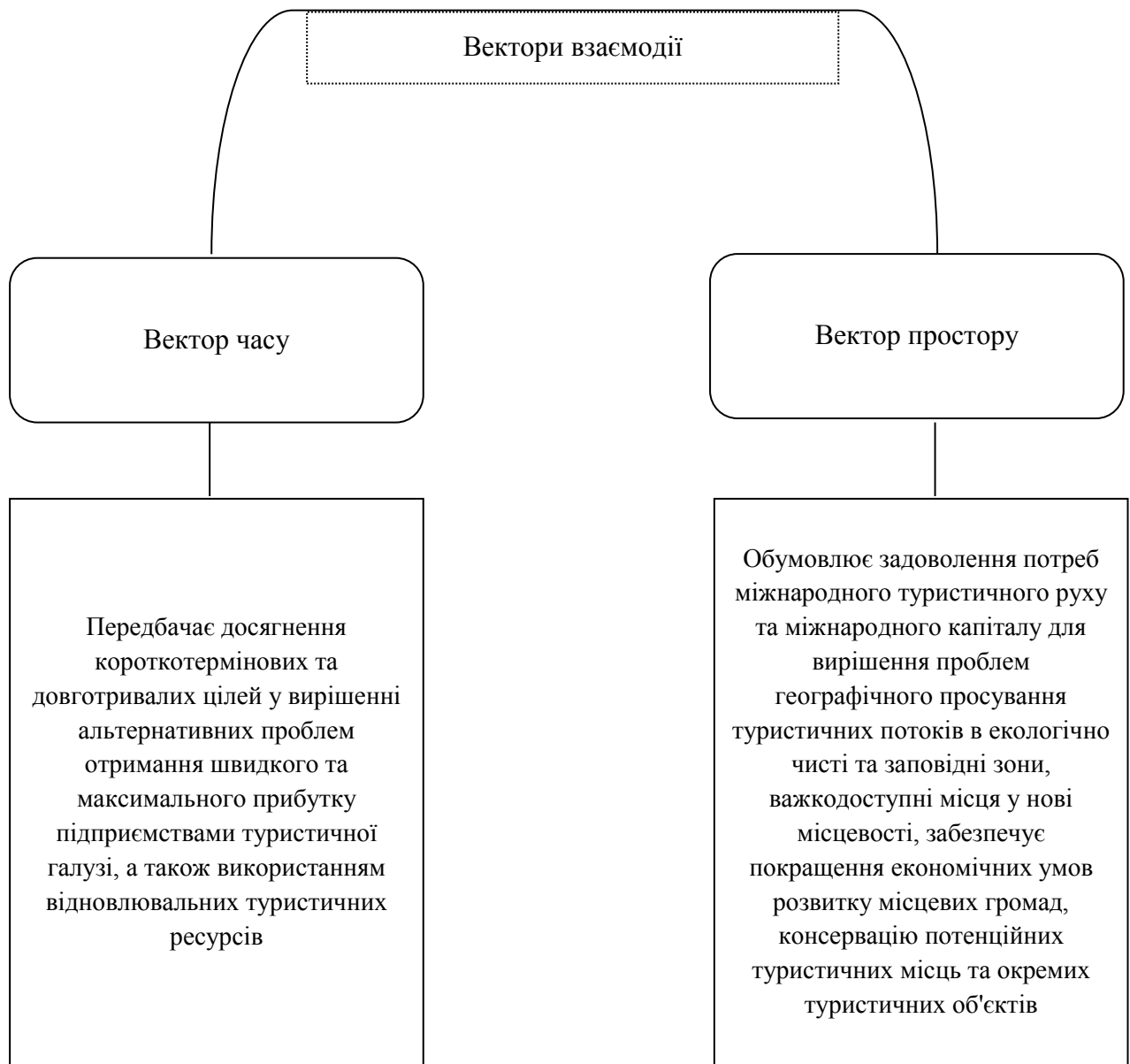


Рис.1.3. Основні вектори взаємодії людини та оточуючого середовища в контексті сталого розвитку туризму в регіоні

*Сформовано автором*

Обговорюючи категорію концепції сталого розвитку туризму в регіоні, важливим буде розглянути дефініцію цього поняття. Так, на думку П. Подлепіної [26, с.97], дане поняття слід трактувати як систему уявлень та норм діяльності, яка є квінтесенцією широкого спектру політичних заходів та механізмів, які відображають пріоритети та цілі розвитку туристичної галузі в призмі реалізації принципів сталого розвитку.

Розглядаючи питання сталого розвитку в регіоні не можна не згадати про чинники, які впливають на цю категорію. В загальному прийнято виділяти зовнішні та внутрішні чинники. Так, в табл.1.2. охарактеризовані зовнішні чинники впливу на сталий розвиток в регіоні.

Таблиця 1.2

#### Основні чинники забезпечення сталого розвитку туризму в регіоні

| Назва зовнішнього чинника  | Характеристика чинника   |
|--|--|
| Національні та міжнародні стандарти чинної екологічної політики                    | Базуються на основі чинних та міжнародно встановлених принципів сталого розвитку, враховуючи при цьому особливості реалізації екологічної політики в даній державі, регіоні.   |
| Основні тенденції існування та розвитку туристичного та рекреаційного бізнесу      | Включає в себе інформацію про існуючі тенденції щодо попиту та інтересів споживачів туристичних та рекреаційних послуг на конкретні напрямки чи продукти. В системі даного чинника також входить інформація щодо зацікавленості туристичних центрів і курортів у регіоні   |
| Чинні пріоритети системи державного управління соціально-економічного забезпечення | Влив цього виду чинників направлений на всебічне нормативно-правового забезпечення стійкого екологічного, економічного та соціального розвитку регіонів, в контексті оптимізації туристичної та рекреаційної галузі  |
| Чинна інноваційна, фінансова, інвестиційна політика                                | Включає в себе умови, на основі яких реалізується процес приваблення та оптимальне залучення інвестицій, цільових кредитів на розвиток регіональної туристичної та рекреаційної сфери, що направлені на розвиток останньої через процеси оптимізації, модернізації та будівництва нових туристичних та рекреаційних об'єктів |

*Сформовано автором за даними джерел: [11;12]*

Щодо внутрішніх чинників, то тут більшість науковців виділяють наступні:

1. Існуючі екологічні та культурні ресурси. Важливим чинником впливу на сталий розвиток туризму в регіоні є наявні в цьому регіоні можливі екологічні вигоди та культурно-історичні пам'ятки. В цю сукупність будуть входити всі об'єкти, які становлять інтерес для перспективних туристів.

2. Рівень інфраструктурного забезпечення туристичної галузі регіону. В структуру цього чинника входять рівень транспортного забезпечення, житла, сфери харчування, розважальних заходів. Всі ці чинники формують основу для нормального відпочинку, а також можуть бути стимулюючим чинником для місцевого бізнесу. При цьому в контексті сталого розвитку є важливим, щоб вся ця інфраструктура відповідала нормам сталого розвитку.

3. Рівень економічного добробуту регіону. Рівень економічного розвитку в регіоні є визначальним чинником для якості та доступності туристичних послуг.

На сучасному етапі сутність сталого розвитку туризму розглядається як найважливіший фактор сталого розвитку суспільства загалом. Важливе місце належить ролі органів центральної, регіональної та місцевої влади, які мають підтримувати найбільш сприятливі для природного середовища форми туризму. З метою зміни негативного впливу великих туристичних потоків слід застосовувати заходи рівномірного розподілу туристів і відвідувачів, зменшуючи таким чином дію фактора сезонності. Процес планування нових туристичних об'єктів, а також допоміжної інфраструктури необхідно реалізовувати разом з урахуванням особливостей місцевості, а також потреб та інтересів місцевої громади. В цьому процесі ключове місце грає сталий розвиток, основи якого направлені на гармонізацію економічних, соціальних та екологічних потреб регіону [31, с.196].

Наступною характеристикою, яку слід дослідити систему сталого розвитку туристичної сфери регіону, є механізми забезпечення останнього (рис.1.4).

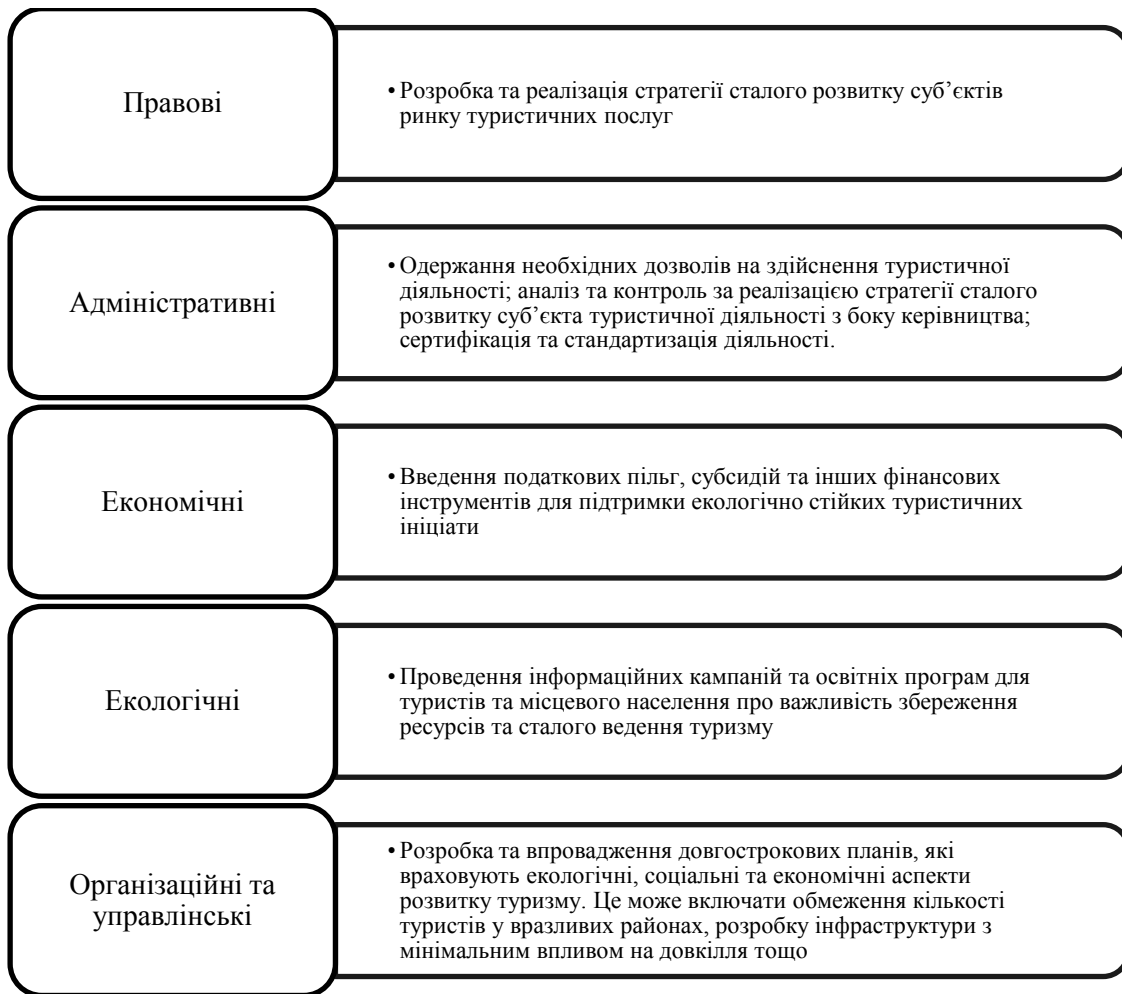


Рис.1.4. Основні механізми забезпечення сталого розвитку туризму в регіоні

*Сформовано автором за даними джерел: [42-43]*

З огляду на розглянуті механізми, реалізація принципів сталого розвитку туризму в регіоні має на меті оптимальне збереження природних ресурсів та існуючої культурно-історичної спадщини регіону; забезпечення економічної вигоди та подальшого соціального благополуччя для жителів даного регіону, а також паралельна протидія негативним трендам та тенденціям щодо природних ресурсів, біорізноманіття та збереження природних надбань.

Як вже було зазначено, концепція сталого розвитку складається з трьох ключових формуючих елементів: екологічна стійкість, економічна вигода та соціальна справедливість. Для кожної сфери людської життєдіяльності ці елементи мають свій зміст та демонструють процеси реалізації принципів сталого розвитку. Характеристика цих елементів в контексті розвитку туристичної галузі зображена на рис.1.5.

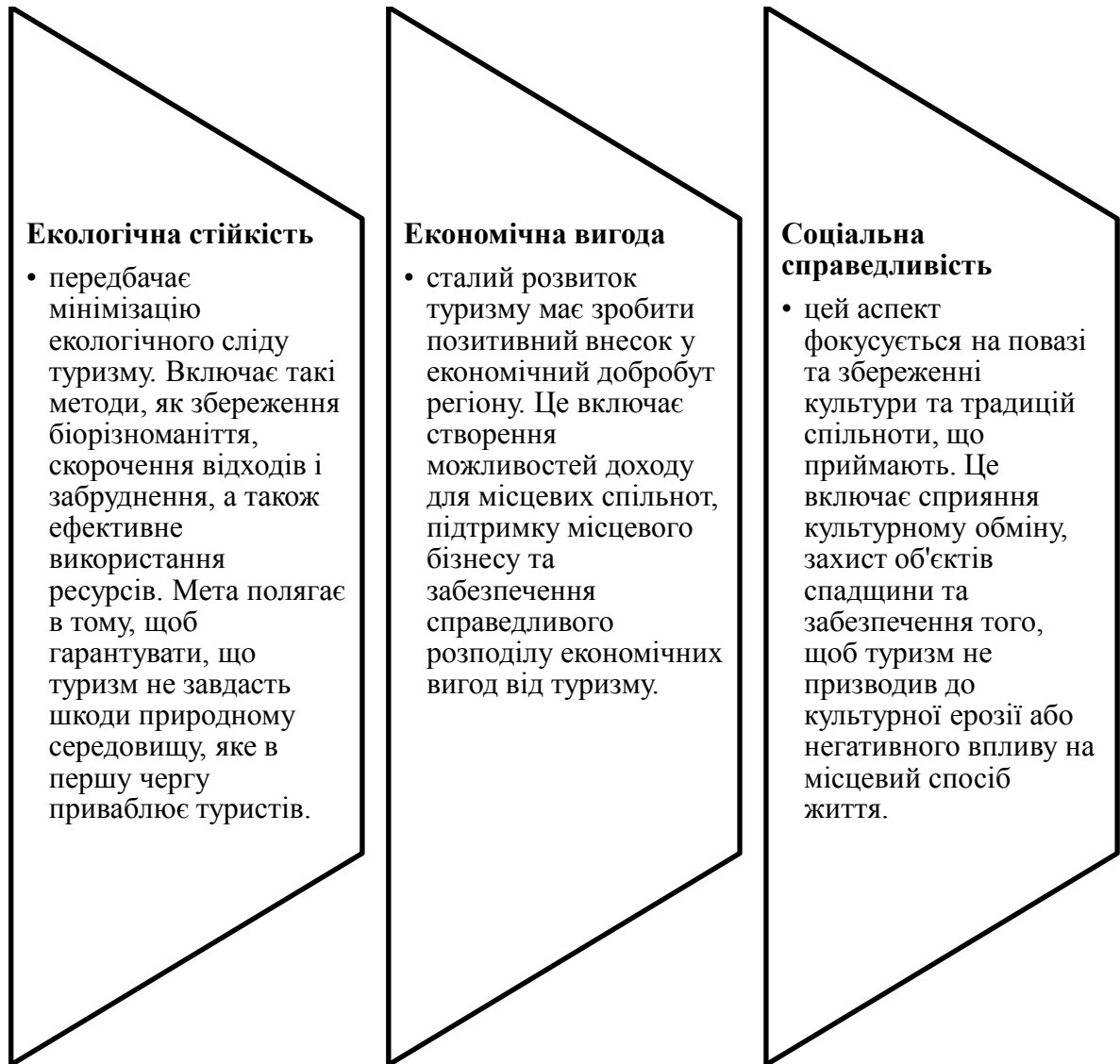


Рис.1.5. Характеристика ключовий елементів сталого розвитку в контексті туристичної сфери в регіоні

*Сформовано автором за даними джерел: [46-48]*

З огляду на все вищезазначене, сталий розвиток туризму в регіоні має реалізовувати дві мети [33, с.312]:

1. Довгострокова мета – формування такої моделі туризму в регіоні, яка не буде суперечити екологічним нормам та інтересам соціального розвитку регіону та вигідною в довготривалій перспективі.

2. Культурний обмін та презервація історичної спадщини – будь-який економічний розвиток в регіоні, в тому числі і в сфері туризму повинен

формування відповідно до принципів збереження історичних надбань та культурного обміну між державами.

Таким чином, сталий розвиток ринку туристичних послуг здатен задовольнити не лише потреби туристів та економічні інтереси туристичного регіону, але й забезпечити збереження та відновлення екологічного стану навколишнього середовища, схоронності культурної та національної самобутності населення регіону. Сталий розвиток туризму в регіоні визначається факторами як зовнішнього, так і внутрішнього впливу. Важливим елементом в цьому є система державного управління, яка формує відповідне нормативно-правове забезпечення питання сталого розвитку туристичної сфери регіону та створює відповідні стратегії сталого розвитку.

### **1.3. Дослідження структурних складових формування стратегії сталого розвитку туризму**

Важливість впровадження практик сталого розвитку в систему туристичної галузі кожної країни вже доведена як на практичному, так і на теоретичному рівні. І якщо на теоретичному рівні обґрунтування впровадження сталого розвитку в туристичну галузь не має проблем, на практиці цей процес часто ускладнений, з огляду на комплексність та багатовекторність. Щоб вирішити цю проблему, в багатьох країнах світу формують спеціальні стратегії розвитку сталого розвитку туризму.

На думку Л. Троценко [38, с.316] саме стратегії сталого розвитку туристичної сфери повинні формуватися та реалізовуватися таким чином, щоб передбачити всі складності та проблеми адаптації принципів сталого розвитку для кожного окремого регіону та його туристичної сфери.

Розглядаючи саму сутність поняття стратегії сталого розвитку туризму в контексті регіону, Д. Савушкін [32, с.56] вважає, що цей термін слід трактувати як довгостроковий план діяльності органів державного та місцевого управління, який направлений на розвиток туристичної та рекреаційної сфери в окремому



регіоні з врахуванням принципів та парадигм сталого розвитку. При цьому ключовою відмінністю стратегії є те, що всі заходи, які при цьому здійснюються збалансовані між собою, а також оптимізовані відповідно до можливих негативних та позитивних наслідків.

В контексті дослідження стратегії сталого розвитку туризму в регіоні, важливим є також дослідити пріоритети її діяльності (рис.1.6).

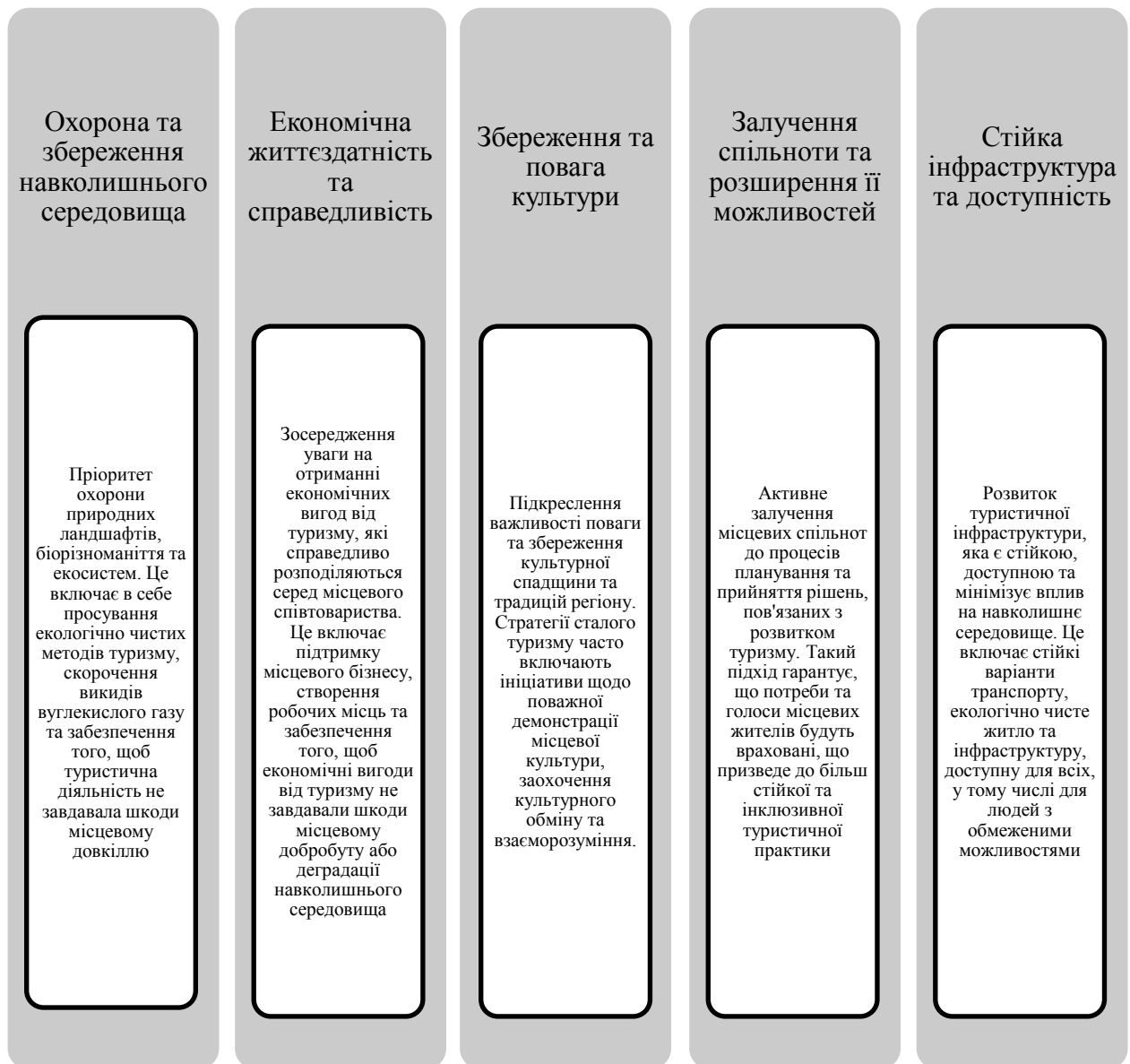


Рис.1.6. Пріоритети формування та реалізації стратегії сталого розвитку туризму в регіоні

*Сформовано автором за даними джерел: [1-3]*

Формулюючи сутність цього поняття, Р. Дудяк, О. Березівська, Р. Грабовський [14, с.133] сформувавши таким чином основну мету формування та

реалізації стратегії сталого розвитку туризму в регіоні: сприяння розвитку процвітаючого туристичного сектору, який одночасно захищає та покращує природні, культурні та соціальні ресурси регіону. Ця стратегія спрямована на те, щоб збалансувати економічне зростання зі збереженням довкілля та соціальним благополуччям, гарантуючи, що туризм робить позитивний внесок у місцеву економіку, створює можливості для працевлаштування та підтримує місцевий бізнес, одночасно зводячи до мінімуму свій вплив на навколишнє середовище та поважаючи місцеві культури та спільноти. Основна увага приділяється довгостроковій стійкості, гарантуючи, що розвиток туризму відповідає потребам нинішніх туристів та співтовариств, що приймають, одночасно захищаючи та розширюючи можливості на майбутнє.

Важливим елементом кожної стратегії сталого розвитку туризму в регіоні є функції, які вона повинна реалізувати (табл.1.3).

Окрім того, деякі науковці виділяють окремо освітню функцію, яка безпосередньо не буде впливати на розвиток туристичної сфери в контексті сталого розвитку. Реалізація даної функції направлена на віддалену перспективу та може забезпечити в майбутньому коректне ставлення кожного громадянина регіону до важливості збереження природних надбань, раціонального використання ресурсів та свідоме ведення бізнесу, рахуючись з вимогами екологічної безпеки та потребами місцевої громади.

В системі формування стратегії сталого розвитку туризму в регіоні, науковці виділяють ряд ключових етапів [16, с.46].

Так, першим етапом в формування стратегії сталого розвитку туризму в регіоні є ситуаційний аналіз та дослідження поточного стану туристичної та рекреаційної сфери в регіоні, при цьому оцінюються економічні, екологічні та соціальні показники. На цьому проходить детальна оцінка існуючої туристичної та відпочинкової інфраструктури, а також визначення тенденцій потреб та інтересів потенційних туристичних груп, в рівній мірі як і жителів місцевих громад.

Таблиця 1.3

## Основні функції стратегії сталого розвитку туризму в регіоні

| Назва функції         | Характеристика функції  |
|-----------------------|---|
| Аналітична функція    | Полягає у реалізації заходів щодо збору та аналізу даних про поточний стан туристичної індустрії в регіоні, його реального впливу на природне середовище та соціально-культурний вплив. В наступному всі ці данні піддаються оцінці та аналізу.   |
| Планувальна функція   | Формування довгострокових та короткострокових планів, які стосуються розвитку окремих сфер туристичної та рекреаційної діяльності регіону, при цьому даний розвиток повинен відповідати принципам сталості.   |
| Регуляторна функція   | Виявляється у провадженні заходів управління та оптимізації сфери туризму у регіоні у відповідності до міжнародних та національних норм. При цьому це стосується поточної діяльності туристичної сфери регіону, і полягає у наближенні відповідності встановленим довгостроковим та короткостроковим планам сталого розвитку туризму в регіоні. |
| Координаційна функція | З огляду на те, що концепція сталого розвитку передбачає активну взаємодію різних учасників суспільства та його сфер діяльності, координаційна функція, яка забезпечує узгодження діяльності останніх відповідно до кінцевої мети, є особливо важливою в цьому контексті.   |
| Інноваційна функція   | Виявляється у стимулюванні, фінансовій та правовій підтримці нововведень, реалізація яких сприяла б досягненню цілей туристичної сфери регіону в контексті забезпечення сталого розвитку.   |

*Сформовано автором за даними джерел: [37-39]*

На наступному етапі відбувається теоретична та практична взаємодія із зацікавленими суб'єктами. Ключовими ланками взаємодії є комунікація між органами державного управління, туристичного бізнесу, органів місцевого

самоврядування, організацій екологічного захисту, культурних спілок та інших суб'єктів, які чинять вплив на сферу сталого розвитку туризму в регіоні.

В межах наступного етапу відбувається визначення чітких цілей та завдань. При цьому іде визначення того, що означає сталий розвиток туризму для регіону. Це включає встановлення конкретних, вимірних, досяжних, актуальних і обмежених за часом цілей (SMART), спрямованих на балансування економічного зростання із захистом навколишнього середовища та соціальною справедливістю.

На основі проведеного аналізу та постановки цілей, комунікаційної та консультативної взаємодії з зацікавленими сторонами, відбувається формування кістяка стратегії сталого розвитку туризму в регіоні у формі політики діяльності основних органів управління сферою туризму в регіоні. Окрім того на даному етапі формується відповідно нормативно-правове забезпечення стратегії сталого розвитку туризму в регіоні.

На наступному етапі, після всіх вищесказаних підготовчих етапів відбувається безпосередня реалізація стратегії сталого розвитку туризму в регіоні. При цьому проводиться поетапне та адаптивне включення сталих практик в різні сфери туристичної діяльності.

Цікавим в контексті визначення ефективності сформованої стратегії сталого розвитку туризму в регіоні є етап моніторингу (рис.1.7).

Після проведення всебічної оцінки якості сформованої стратегії та систематизації результатів, настає етап внесення локальних чи системних змін в стратегію сталого розвитку. Після того, як всі зміни будуть адаптовані, органи державного та місцевого управління проводять подальше поетапне впровадження даної стратегії в реалії туристичної та рекреаційної діяльності регіону.

Таким чином, дослідивши процес формування та реалізації сучасних стратегій сталого розвитку ми можемо сказати, що даний процес є складним та включає в себе ефективну комунікацію та взаємодію багатьох учасників. При цьому важливим є не лише формування ефективних механізмів реалізації

принципів та парадигм сталого розвитку в сфері туризму, а і проведення всебічної оцінки та моніторингу ефективності даних стратегій.

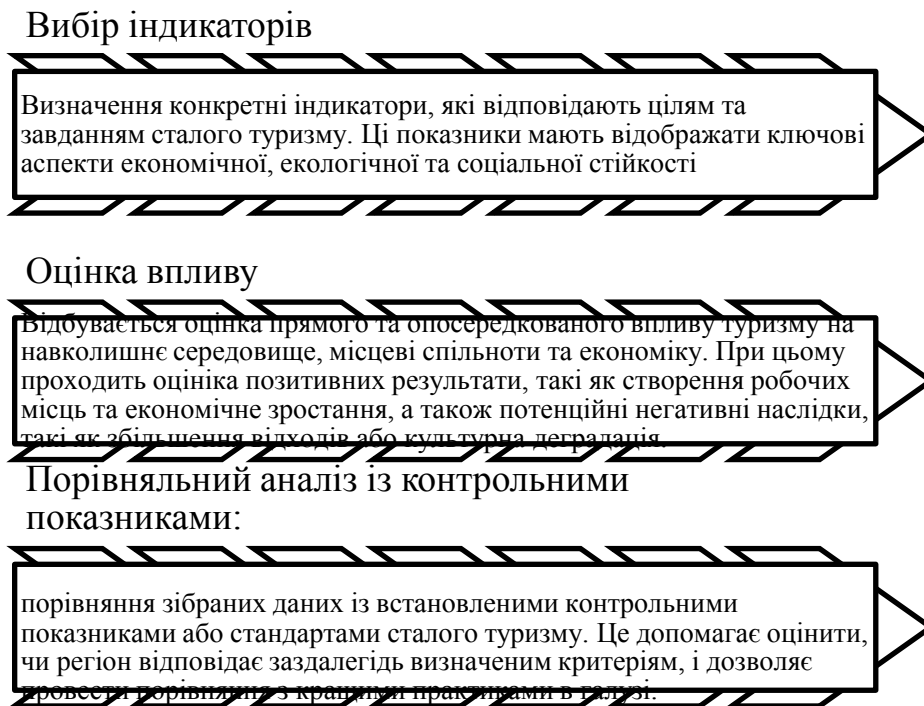


Рис.1.7. Сутність етапу моніторингу ефективності реалізації стратегії сталого розвитку туризму в регіоні

*Сформовано автором за даними джерел: [5-6]*

Структуру кожної стратегії сталого розвитку формують специфічні програми, які відповідають за окрему сферу туризму, економічних показників та системи забезпечення сталого розвитку (рис.1.8) [26, с.99].

Реалізація програм, які зображені на рис.1.7 складають базовий кістяк будь-яких сучасних стратегій сталого розвитку туризму в регіоні. При чому кожна програма покриває кожну сферу сталого розвитку та туризму в регіоні. Відповідно, для забезпечення повноцінної ефективності вищевказаних стратегій, важливим є планування та правильна реалізація кожної з них.



Рис.1.8. Основні програми в структурі стратегій сталого розвитку туризму в регіоні

*Сформовано автором*

Таким чином, дослідивши основні елементи та структурні складові сучасних стратегій сталого розвитку регіону, ми можемо сказати, що остання є складною та поліаспектною категорією, формування та реалізація якої вимагає використання різного роду підходів та механізмів. Сам по собі процес формування стратегії сталого розвитку туризму в регіоні є комплексним, в якому кожен етап вимагає реалізації ряду продуктивних заходів. Кожен етап формування та реалізації стратегії сталого розвитку туризму в регіоні є рівноцінно важливий та чинить значний вплив на її результативність та успішність в питанні дотримання норм сталого розвитку та економічного зростання регіону.

## РОЗДІЛ 2

### АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

#### 2.1. Загальна характеристика стану розвитку туризму у Львівській області

Туризм у практично усіх регіонах нашої країни перебуває в стані стагнації при якій питання забезпечення сталого розвитку, попросту не стоїть, оскільки воєнний стан не дозволяє досягнути бажаній сталості при будь-якій стратегії. В більшості випадку, стоїть питання «виживання» туристичних підприємств і пошуку можливості пропонувати нові адаптивні шляхи надання туристичних послуг. В Україні практично завжди, туризм – це малий й середній бізнес. Сьогоднішня динаміка показує як події лютого 2022 року негативно вплинули на динаміку загальної кількості підприємств туристичної галузі в Україні (рис.2.1).

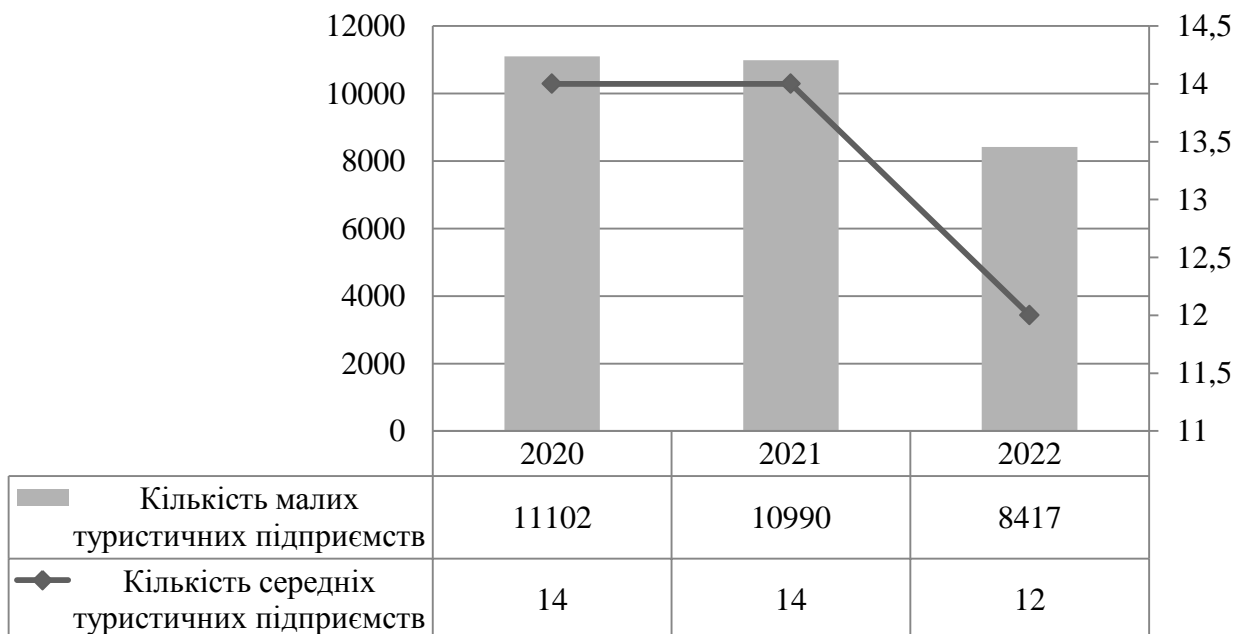


Рис.2.1. Динаміка загальної кількості підприємств середнього й малого бізнесу у сфері туризму в Україні, од.

*Сформовано автором за даними джерел: [21-23]*

Але навіть при таких кризових умовах, саме Львівська область виглядає найбільш перспективною в плані виходу з цього стану. Питання відкриття повітряного сполучення у 2024 року, подає нову надію на те, що туризм зможе подолати кризовий розвитку та перейти з режиму виживання до режиму сталості.

Те в якому стані сьогодні фінансові результати діяльності підприємств туристичного сектору економіки у Львівській області, демонструють дані із рис.2.2.

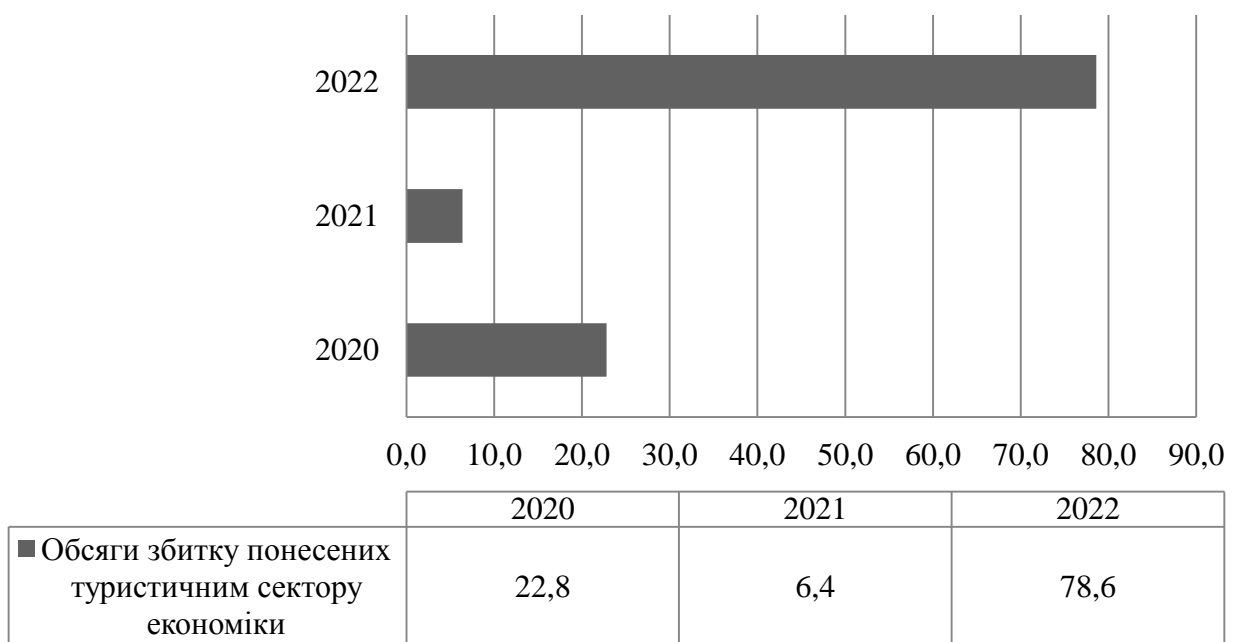


Рис.2.2. Динаміка обсягу збитку, який понесли туристичний бізнес у Львівській області за 2020-2022 рр., млн. грн.

*Сформовано автором за даними джерел: [21-23]*

При не значному зростанні збитку, пояснення покладається на розвиток інфляції, але коли ріст сягає в декілька раз більше у порівнянні із попереднім роком, це питання реагування даного сектору економіки на зміни у зовнішньому середовищі. 2021 рік для туризму у Львівській області став роком відновлення після наслідків пандемії COVID-19, це можна побачити й по динаміці але воєнний стан у 2022 року кардинально вплинув на розмір їх збитків.



В останні десятиліття питання культури і туризму стали нерозривно пов'язаними, частково у зв'язку із зростанням інтересу до культури, особливо як джерела ідентичності в умовах глобалізації, частково завдяки динамічному розвитку туризму та збільшенню доступності культурних цінностей і досвідів. Усе вагомніше значення для туриста набувають такі нематеріальні фактори, як «атмосфера місця», його зв'язок із відомими людьми, ідеями чи подіями – іншими словами, культура, природа, спадщина, історія та традиції місця, якими багата Львівська область. Історико-культурна спадщина, культурно-мистецькі традиції та природно-рекреаційні ресурси Львівської області сприяють підвищенню іміджу Львівщини в Україні та за кордоном, а також формують потужні туристичні магніти і туристично-рекреаційні пропозиції. Загалом це є конкурентною перевагою розвитку регіону.

Багата історична та культурна спадщина Львівської області є значною пам'яткою. Місто, в якому поєднуються польський, єврейський, вірменський та український вплив, може похвалитися різноманітним архітектурним ландшафтом, який варіюється від ренесансу до бароко та модерну. Цей мультикультурний гобелен проявляється у таких пам'ятках, як Львівський історичний музей, Львівський театр опери та балету та Личаківський цвинтар, який сам собою є музеєм просто неба. Крім того, Історичний центр Львова є об'єктом Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, що наголошує на його глобальному культурному значенні.

Географічно розташування Львова як воріт між Україною та Європою підвищує його доступність та привабливість для транскордонного туризму. Яскраве культурне життя, відзначене фестивалями, мистецькими виставками та музичними заходами, обслуговує туристів, які шукають унікальні культурні враження. Крім того, кулінарна різноманітність Львова, що поєднує традиційні українські смаки зі стравами інтернаціональної кухні, приваблює гурманів.

Незважаючи на обмеження воєнного стану, Львів зберіг відносно розвинену інфраструктуру для туризму. Це включає добре пов'язаний аеропорт (відкриття якого можливо у 2024 році), різноманітні варіанти розміщення та

ефективну систему громадського транспорту. Важливо відзначити, що Львів у цей період вважався одним із найбільш безпечних та стабільних (якщо так можна говорити в умовах воєнного стану) регіонів України, що є вирішальним фактором для залучення туристів, особливо із таких сусідніх країн як Польща, Румунія, Чехія. Туристична картка Львівської області, представлено на рис.2.3.



Рис.2.3. Туристична картка Львівської області

*Сформовано автором за даними джерел: [23; 34]*

Слід при цьому зазначити, що Львівська область в плані інфраструктури, повністю відповідає регіону із туристичним нахилом. Усе що потрібно сучасному туристу, навіть в умовах воєнного стану, регіон пропонує: починаючи від транспортно-логістичних сполучень й закінчуючи задоволенням усіх потреб фізично-морального характеру.

Структура розвитку туристичної інфраструктури у Львівській області представлено на табл.2.1.

Таблиця 2.1

## Структура розвитку туристичної інфраструктури у Львівській області

| № | Елемент                   | Сутність   |
|---|---------------------------|--|
| 1 | Готелі, хостели, квартири | Від розкішних до бюджетних варіантів, включаючи готелі міжнародних брендів та бутіки<br>Будинки та пансіони типу «ліжко та сніданок»: пропонують більш індивідуальний підхід до місцевих умов  |
| 2 | Транспорт                 | Добре розвинена залізнична мережа забезпечує легкий доступ з інших міст України та сусідніх країн.<br>Автобуси, трамваї та тролейбуси, що курсують містом та прилеглими районами.<br>Таксі та послуги спільного використання подорожей легко доступні для зручних поїздок по місту.  |
| 3 | Історичні місця           | Історичний центр, музеї, галереї, театри, опера, унікальні підприємства харчування та напоїв, тощо   |
| 4 | Парки та сади             | Стрийський парк та парк Івана Франка ідеально підходять для відпочинку та активного відпочинку.<br>Місця для пригодницького та екотуризму: включаючи пішохідні стежки, природні заповідники та місця для сільського туризму.   |
| 5 | Інформаційне забезпечення | Туристичні інформаційні центри: надання карт, путівників та інформації про пам'ятки та події.<br>Екскурсії: пропозиція тематичних турів, таких як історичні прогулянки, гастрономічні тури та культурні дослідження.<br>Туристичні агенції та служби бронювання: Допомога в організації поїздок, розміщення та бронювання турів. |
| 6 | Безпекове середовище      | Лікарні та клініки: Забезпечення медичного обслуговування туристів.<br>Поліція та служби екстреної допомоги: забезпечення безпеки та допомоги у надзвичайних ситуаціях.  |

*Сформовано автором за даними джерел: [28-30]*

Останній пункт звичайно, в умовах сьогодення не повністю розкривається, оскільки від ворожих атак забезпечити безпекове середовище для туриста, практично не можливо. В цьому і полягає ключова проблема забезпечення сталого розвитку – не спроможність сформувати стійке безпекове середовища для туриста, навіть в такому віддаленому від бойових дій, регіоні як Львівська область.

Інше питання яке виникає – це розвиток внутрішнього туризму. Львівська область почала масово приймати внутрішньоопереміщених осіб із регіонів з

активними бойовими діями, як результат фактор розвитку внутрішнього туризму. При сильно обмеженому міжнародному туризмі, підтримка внутрішнього туризму стало новим вектором забезпечення сталого розвитку цієї галузі економіки, сьогодні. Таким чином, сучасний стан розвитку туризму у Львівській області можна охарактеризувати як такий, що використовуючи свою географічну віддаленість від активних бойових дій, розвинену туристичну інфраструктуру, перенаправив заходи забезпечення сталого розвитку на підтримку саме внутрішнього туризму. Але це не допоможе забезпечити туристичну індустрію усім необхідним на довготривалу перспективу. Іноземний турист – це зростання економічної активності, бізнес-стійкість, валютні надходження, посилення фінансової безпеки, тощо.

## **2.2. Тенденційний аналіз ключових показників сталого розвитку туризму у Львівській області**

Поняття сталого розвитку туризму є вкрай масштабним і охоплює значну кількість показників. В такому контексті, слід чітко визначити найбільш вагомі й пріоритетні. В рамках нашого дослідження, акцент буде на двох найбільш цікавих й важливих сьогодні. Так, до прикладу, слід зазначити, що показник кількості туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, є важливим для формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області, оскільки він надає цінну інформацію про поточний стан і динаміку туристичного ринку. Цей показник допомагає зрозуміти, наскільки ефективно працюють туристичні послуги, який інтерес до регіону проявляють відвідувачі, і які тенденції складаються у попиті на туристичні продукти. Він також вказує на потенціал розвитку туристичної інфраструктури та послуг, дозволяючи оцінити потребу у вдосконаленні та розширенні пропозицій, як-от культурних турів, екскурсій, гастрономічних заходів, а також у поліпшенні якості обслуговування. Аналізуючи цей показник, можна ефективніше планувати маркетингові та рекламні кампанії, визначати пріоритетні напрямки розвитку, а

також краще розуміти потреби та переваги туристів. Це дозволяє створити більш цілісну та збалансовану стратегію сталого розвитку туризму, яка б сприяла збереженню культурної спадщини, захисту навколишнього середовища та забезпеченню економічного росту регіону, що є ключовими аспектами сталого розвитку (рис.2.4).

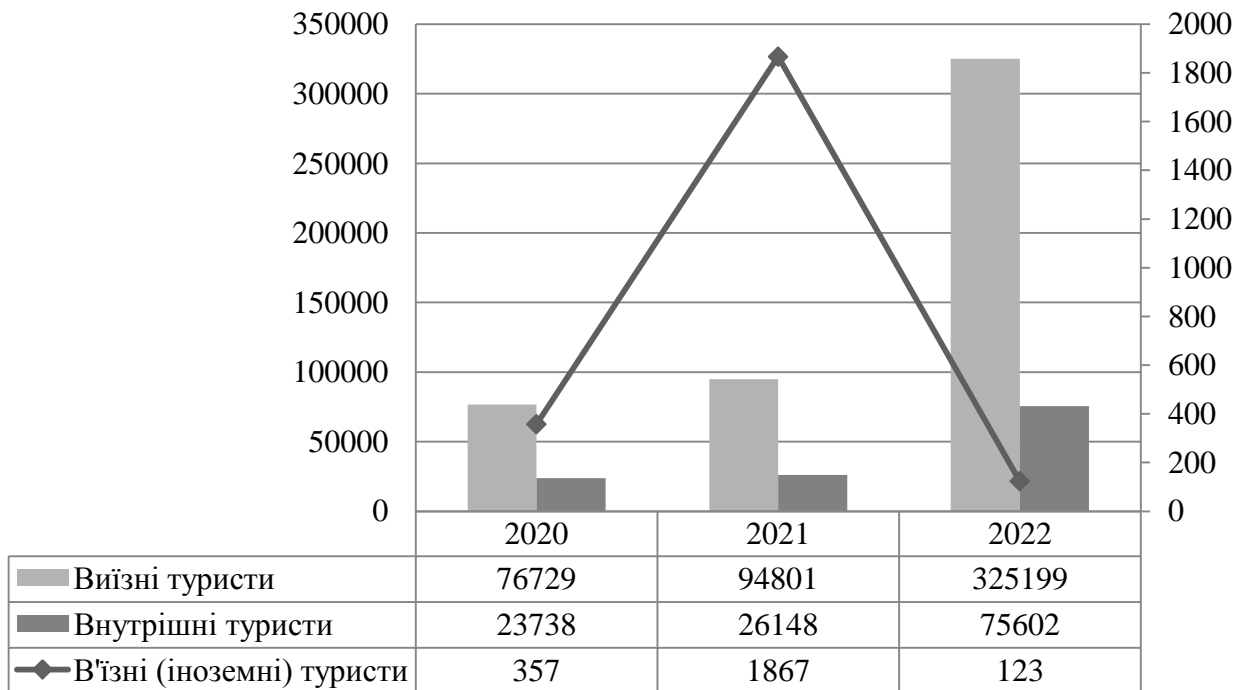


Рис.2.4. Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами у Львівській області за 2020-2022 рр., од.

*Сформовано автором за даними джерел: [21-23]*

Як видно із рис.2.4, ми маємо вкрай проблемну ситуацію по кількості туристів, обслугованих туроператорами та турагентами у Львівській області за останні роки. В першу чергу, чітко видно зміну в тенденціях 2020 року (рік активної пандемії) й 2021 року (рік пандемічного спаду). Проте, обсяги виїзду і обсяги внутрішніх туристів у 2022 році вкрай високі. Більшість випадків виїзду туристів з Львівської області – це не туризм, а втеча від війни. Коли такі різні зміни в показниках, коли тенденції настільки різкі, питання сталості не стоїть.

Щодо колективних засобів розміщення, то слід зазначити, що цей показник відіграє ключову роль у розумінні того, як туристична інфраструктура задовольняє поточні потреби відвідувачів і як вона може адаптуватися до

майбутніх тенденцій. Кількість і якість готелів, хостелів, кемпінгів та інших форм колективного розміщення безпосередньо впливає на загальний досвід туристів, їхнє задоволення та сприйняття регіону як туристичного напрямку. Зосередження уваги на колективних засобах розміщування дозволяє також сприяти місцевому економічному розвитку, створюючи робочі місця та підтримуючи місцеві підприємства. Таким чином, цей показник є важливим індикатором для сталого розвитку туризму, оскільки він впливає на якість туристичного досвіду, задоволення туристів та економічне зростання регіону (рис.2.5).

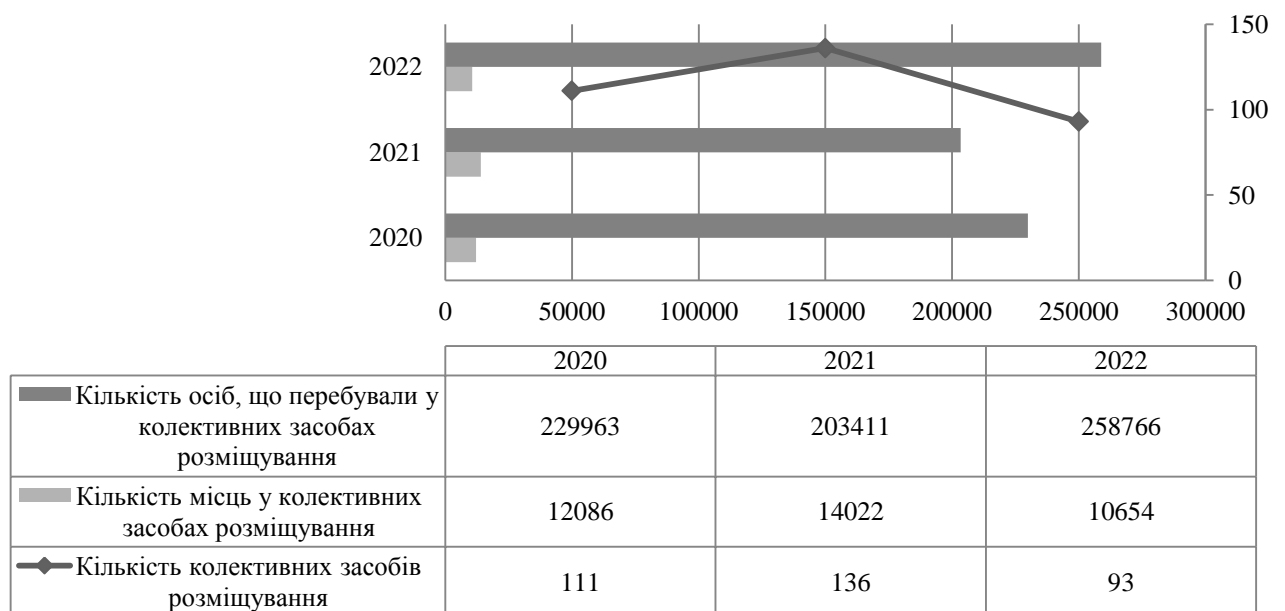


Рис.2.5. Колективні засоби розміщування у Львівській області за 2020-2022 рік, од.

*Сформовано автором за даними джерел: [21-23]*

При цьому слід зазначити, що проблема колективних засобів розміщення в умовах воєнного стану суттєво змінювалася. В рамках забезпечення сталого розвитку туризму, усі внутрішньопереселені особи повинні мати доступ до житла і такого роду елемент як колективний засіб розміщення в цьому допоможе. Це може бути як на платній основі, безоплатній або допомога від держави. Але, рік війни відчутно вплинув на цей бізнес також, і не лише самих закладів колективного розміщення зменшилося, але й їх фінансові результати

говорять про потребу в реорганізації своєї діяльності. В цілому, сучасна структура забезпечення сталого розвитку туризму у Львівській області зображено на табл.2.2.

Таблиця 2.2

## Основні складові забезпечення сталого розвитку туризму у Львівській області

| № | Складова              | Сутність   |
|---|-----------------------|--|
| 1 | Безпекова складова    | Враховуючи військовий стан, забезпечення безпеки туристів та місцевих жителів має першорядне значення. Сюди входять заходи безпеки, плани реагування на надзвичайні ситуації та чітке інформування про протоколи безпеки |
| 2 | Збережувача складова  | Збереження культурної та історичної спадщини   |
| 3 | Екологічна складова   | Впровадження екологічно чистих методів у туризмі, таких як скорочення відходів, енергоефективне розміщення та просування екотуризму, має важливе значення для мінімізації впливу на довкілля                             |
| 4 | Економічна складова   | Просування місцевого бізнесу, закупівлі матеріалів для об'єктів розміщення на місцевому рівні та створення робочих місць   |
| 5 | Колективні розміщення | Розвиток та просування засобів колективного розміщення, що дотримуються екологічно стійких методів   |
| 6 | Інклюзивна складова   | Забезпечення доступності туристичних об'єктів та пам'яток для всіх, включаючи людей з обмеженими можливостями, та сприяння соціальній інклюзивності у розвитку туризму   |
| 7 | Освітня складова      | Підвищення обізнаності туристів та місцевих жителів про стійкі практики, важливість збереження культури та відповідальний туризм, особливо в контексті унікальних проблем регіону  |
| 8 | Маркетингова складова | Адаптація маркетингових стратегій для точного відображення поточної ситуації та виділення визначних пам'яток Львова  |

*Сформовано автором за даними джерел: [18-20]*

У підсумку зазначимо, що формування стратегії забезпечення сталого розвитку туризму за умов воєнного стану – це неминучі проблеми й перешкоди, які вкрай важко подолати. Військовий стан за своєю природою передбачає надзвичайний стан або кризу, часто пов'язану з підвищеними ризиками безпеки, обмеженнями на пересування та потенційними порушеннями нормальної соціальної та економічної діяльності. Ці умови безпосередньо суперечать фундаментальним вимогам процвітаючого туристичного сектора, який значною мірою залежить від сприйняття безпеки, стабільності та передбачуваності. Не



можна прогнозувати, планувати і приймати стратегічні рішення при такому гіпердинамічному середовищі. Загальновідомо, що сутність туризму – це свобода подорожувати, отримувати досвід та отримувати задоволення, яка за своєю суттю ставиться під загрозу в умовах воєнного стану. Туристи з меншою ймовірністю відвідують райони, де їхня безпека не може бути гарантована або де їхнє пересування та діяльність строго обмежені. Тобто, обмежена туристична свобода навіть у віддаленому від бойових дій, регіоні, це вже не ознака сталого розвитку.

### **2.3. Оцінка основних факторів, що впливають на забезпечення сталого розвитку туризму у Львівській області**

Важливо розуміти, що забезпечення сталого розвитку туризму у Львівській області попри воєнний стан, є процесом, на який впливають й інші фактори. Одним із ключових це сучасна система збереження історичної спадщини та архітектури, як основна атракція для туристів. В умовах воєнного стану, цей процес є вкрай складним і потребує суттєвих затрат ресурсів й сил. Проблем не лише в фізичному відновленні та консервації історичних будівель та пам'яток але й збереження фізичного захисту від ворожих атак та захисту самого історичного контексту того чи іншого об'єкту. Один із найбільш суттєвих російських ударів по історичній спадщині Львівської області випав на об'єкт Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Львів – Ансамбль історичного центру». В цілому, лише за один рік повномасштабної війни, у Львівській області було пошкоджено понад 30 пам'яток культурної спадщини (рис.2.6).



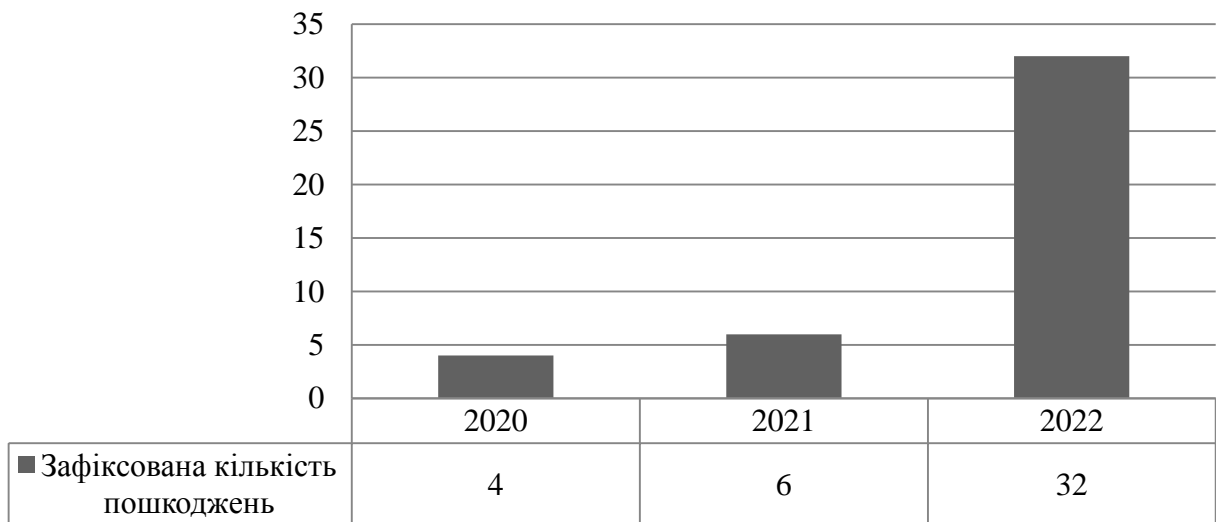


Рис.2.6. Динаміка кількості пошкодженої історичної спадщини та архітектури у Львівській області, як негативний фактор впливу на сталий розвиток туризму за 2020-2022 рр., од.

*Сформовано автором за даними джерел: [21-23]*

Один із ключових пунктів стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області є стан охорони навколишнього середовища і уможливлення забезпечення екологічної безпеки. Слід зазначити, що екологічний аспект відіграє важливу роль в тому, який вектор сталого розвитку повинен бути для туристичної діяльності у Львівській області. Цей аспект вкрай широкого формату, й охоплює різноманітну кількість напрямків діяльності. Ідея полягає в тому, щоб сталий розвиток туризму уможлилював задоволення екологічних потреб та обмежень. Найбільш ключову роль в цьому відіграє розвиток та популяризація маршрутів екотуризму. Львівська область ще до початку повномасштабної війни ініціювала проект розвитку й популяризації екотуризму. Це включає охорону регіональних парків і заповідників, таких як біосферний заповідник «Розточчя», який є частиною програми ЮНЕСКО «Людина та біосфера». Управління цими територіями передбачає як збереження біорізноманіття, і просування екологічно чистої туристичної діяльності. При цьому, унікальним аспектом львівського екотуризму є інтеграція місцевої культури та історії у туристичний досвід. Наприклад, тури регіоном часто включають відвідування історичних місць, таких як стародавні

замки і церкви, а також дослідження природних ландшафтів. Відтак, таке поєднання культурного та природного туризму допомагає познайомити туристів з історією регіону, одночасно сприяючи глибшому розумінню його екологічного значення.

Окреме питання посідає залучення місцевої спільноти є ключовим елементом розвитку екотуризму у Львівській області. Існують ініціативи щодо заохочення місцевого підприємництва у сфері екологічно чистих туристичних послуг, таких як невеликі сімейні будиночки, місцеві гідни та ринки ремісничих виробів. Ці підприємства як стимулюють місцеву економіку, а й допомагають зберегти традиційні ремесла і звичаї.

Розвиток сталої туристичної інфраструктури є ще одним важливим аспектом. Це включає створення екологічних стежок, поліпшення умов проживання з низьким рівнем впливу, а також реалізацію програм управління та переробки відходів у туристичних зонах.

Таким чином, слід зазначити, що розвиток екотуризму і його популяризація ставить одну з ключових складових у забезпеченні сталого розвитку туризму в цілому у Львівській області. Можна стверджувати, що високий рівень екологічної безпеки має прям вплив на формування стратегії забезпечення сталого розвитку туризму у Львівській області. При цьому, заходи і фактори, які позитивно впливають і передбаченні стратегію, представлено на табл.2.3.

Освіта як фактор має визначальний вплив на забезпечення сталого розвитку у Львівській області. Сьогодні, в рамках діючої стратегії у закладах вищої освіти, школах та громадських центрах Львівської області здійснюється постійна співпраця із екологічними організаціями для проведення екскурсій у природні заповідники, такі як біосферний заповідник «Розточчя», де учні дізнаються про біорізноманіття та важливість збереження природного довкілля. Із початком повномасштабної війни, посилюється освітній процес на вивчення і проінформованість про традиційні українські речі та елементи. До прикладу, туристичні заходи для внутрішньопереміщених осіб із Сходу України

пропонується пряма взаємодія з місцевою культурою, такі як майстер-класи з традиційної української кулінарії чи народної музики, допомагають уможливити розуміння культурної спадщини регіону та важливості його збереження. Ціль, показати наскільки Львівська область не така якою її «малює» ворог-агресор.

Таблиця 2.3

Особливості впливу заходів із екологічної безпеки на забезпечення сталого розвитку туризму у Львівській області

| <b>Зниження інтенсивності використання природних ресурсів</b>   | <b>Відновлення природних ресурсів</b>   |
|---|---|
| <p>Зменшення вирубки лісів, визначення ліміту на цей процес</p> <p>Встановлення ліміту на використання водних ресурсів</p> <p>Встановлення обмежень при використанні землі у процесі виробництва сільськогосподарської продукції</p> <p>Визначення норм використання природних лікувальних ресурсів</p>   | <p>Встановлення системи контролю за лісорозведенням</p> <p>Проведення еколого-освітньої роботи</p> <p>Моніторинг за самовільними діями</p> <p>Розширення природно-заповідних зон</p> <p>Формування нових груп контролю за незаконним полюванням й рибальством</p> |
| <b>Очищення навколишнього природного середовища</b>   | <b>Екологічний ріст навколишнього природного середовища</b>   |
| <p>Встановлення нових обмежень для візду транспортних засобів на територію природного об'єкта, курортної, лікувально-оздоровчої, рекреаційної зони</p> <p>Формування системи заохочення до використання екологічно безпечних форм палива</p> <p>Встановлення очисного обладнання і устаткування</p> <p>Посилення контролю за джерелами викидів забруднюючих речовин</p> | <p>Збільшення лісової площі</p> <p>Збільшення природоохоронних територій</p> <p>Фінансово-економічне стимулювання до забезпечення фізичного захисту рослинного і тваринного світу</p>   |

*Сформовано автором за даними джерел: [40-41]*

Таким чином, охарактеризувавши ключові фактори, що напряму впливають на формування стратегії забезпечення сталого розвитку туризму у Львівській області, визначимо перелік ключових детермінантів (рис.2.7).

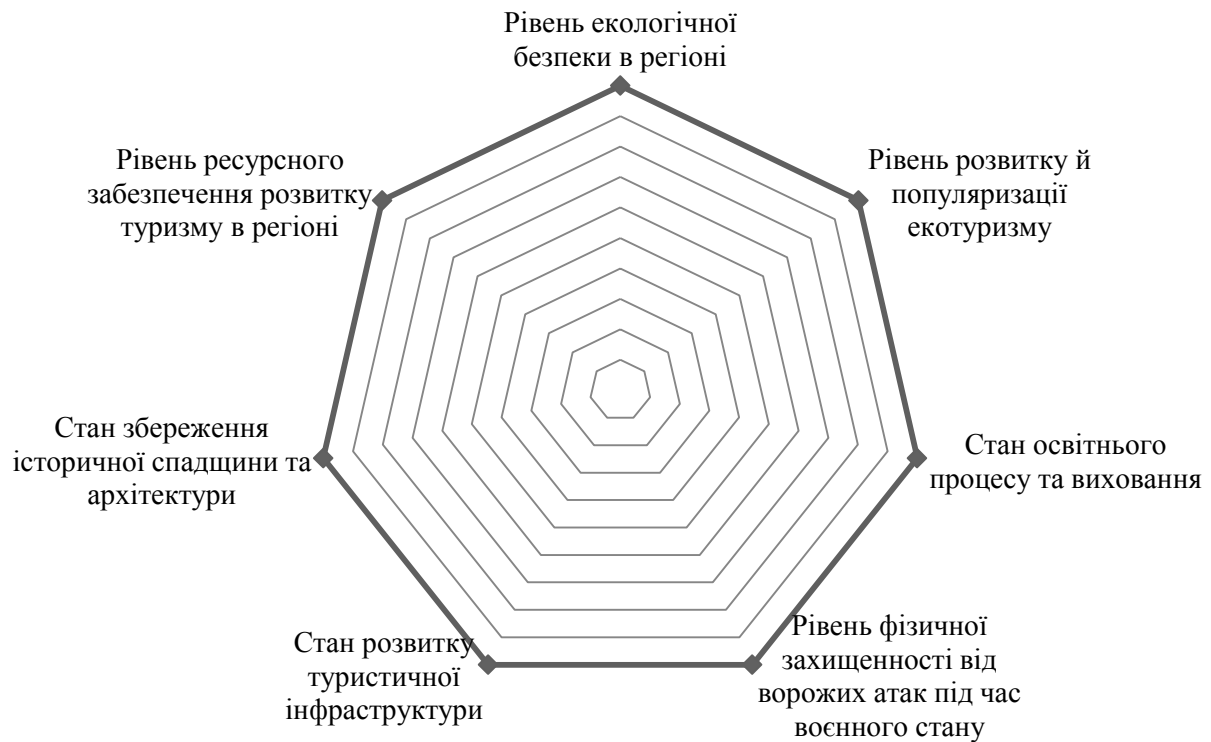


Рис.2.7. Детермінанти впливу на формування стратегії забезпечення сталого розвитку туризму у Львівській області

*Сформовано автором*

Окрім цього, є і ряд більш специфічних факторів, що впливають на сталий розвиток туризму у Львівській області. Одним із ефективних інструментів для ідентифікації політичних, економічних, соціальних, технологічних, юридичних і екологічних аспектів зовнішнього середовища є PESTLE-аналіз. Даний метод уможлиблює глибоке розуміння того в якому стані сьогодні туризм у Львівській області. Він дозволяє структурувати усі фактори по категоріям та зрозуміти в яких сферах сьогодні їх більше в яких менше (табл.2.4).

Таблиця 2.4

## PESTLE-аналіз розвитку туризму у Львівській області

| <b>Політичні фактори</b>   | <b>Економічні фактори</b>  |
|--|--|
| Продовження воєнного стану по усій території країни<br>Державна політика розвитку туризму в країні<br>Стан міжнародної допомоги Україні<br>Ефективність та результативність органів місцевого самоврядування в управлінні поточною ситуацією та підтримці розвитку туризму | Рівень економічної нестабільності внаслідок воєнного стану в країні<br>Рівень зайнятості в регіоні<br>Кількість діючих проектів державно-приватного партнерства в регіоні<br>Рівень фінансової допомоги на підтримку туристичного сектору в регіоні<br>Рівень інфляції в країні<br>Купівельна спроможність населення |
| <b>Соціальні фактори</b>   | <b>Технологічні фактори</b>  |
| Рівень громадського сприйняття високої інтенсивності внутрішньопереміщених у регіон, осіб<br>Рівень культурного обміну в регіоні<br>Рівень стійкості суспільства в регіоні<br>Розвиток систем соціальної підтримки   | Стан розвитку цифрового маркетингу в регіоні<br>Стан та доступність інфраструктури зв'язку для туристів<br>Стан роботи онлайн-сервісів в регіоні<br>Рівень впровадження нових технологій для покращення туристичного досвіду та заходів безпеки<br>Рівень технологій поширення інформації                            |
| <b>Юридичні фактори</b>  | <b>Екологічні фактори</b>  |
| Юридичні обмеження внаслідок положення про воєнний стану в країні<br>Закони та правила, що регулюють туристичну діяльність, стандарти безпеки та забезпечення якості<br>Правові аспекти, що впливають на створення та функціонування підприємств, пов'язаних з туризмом    | Стан збереження природних об'єктів<br>Акцент на екологічно чистих та стійких практиках туризму<br>Рівень впливу туризму на місцеві екосистеми<br>Стан балансу розвитку туризму із збереженням міських та сільських ландшафтів<br>Тип клімату в регіоні та особливості сезонних змін                                  |

*Сформовано автором*

Окрім цього, слід провести й SWOT-аналіз стану розвитку туристичної діяльності в Львівській області. Цей інструмент є зручним для структурного опису ключових стратегічних аспектів ринкового середовища в регіоні. Виникає можливо представити як сильні, так й слабкі сторони та/або властивості туристичної галузі у Львівській області (табл.2.5).

Таблиця 2.5

## SWOT-аналіз розвитку туризму у Львівській області

| <b>Сильні сторони</b>   | <b>Можливості</b>   |
|---|---|
| <p>Львівщина відомий своєю багатю культурною та історичною спадщиною, яка включає в себе архітектуру, музеї та яскраву сцену мистецтва, що добре збереглася</p> <p>Географічне положення регіону робить його доступним із різних європейських країн, що відкриває потенціал для транскордонного туризму</p> <p>Стійка та гостинна місцева спільнота, яка може запропонувати відвідувачам унікальні враження</p> | <p>Використання природних ландшафтів та культурного багатства для просування екологічно чистого та культурного туризму, який стає все більш популярним</p> <p>Використання цифрових платформ для маркетингу може уможливити охопити ширшу аудиторію з меншими витратами</p> |
| <b>Слабкі сторони</b>   | <b>Загрози</b>  |
| <p>Впровадження воєнного стану, що відлякує туристів</p> <p>Низькі фінансові результати діяльності</p> <p>Відсутність залучення іноземних туристів через бойові дії й ризик ракетних атак</p>   | <p>Проблеми забезпечення безпеки</p> <p>Економічні проблеми, як місцеві, і глобальні, можуть призвести до скорочення витрат на туризм</p> <p>Втрата кадрового потенціалу</p> <p>Відсутність спільних проєктів із державою</p>   |

*Сформовано автором*

Відтак, слід зазначити, що найбільша кількість слабких позицій й загроз тісно пов'язані із воєнним станом. Таке положення в країні є ключовою проблемою при якій практично не можливо говорити про будь-які ознаки забезпечення саме сталого розвитку туризму. Туризм виживає і намагається адаптуватися, щоб перечекати і дотягнути до завершення війни. Державно-приватне партнерство є один цікавих напрямів виправлення цієї ситуації, але за увесь 2022 рік війни, жодних таких спільних проєктів не було. Проблема в тому, що високий акцент держави саме на забезпечення обороноздатності, туризм займає низьку позицію в державній пріоритетності сьогодні. Попри таке положення речей, слід проаналізувати в подальшому, зарубіжний досвід того як формуються сучасні стратегії забезпечення сталого розвитку, щоб зрозуміти які особливості в інших регіонах.

## **2.4. Вплив туристичної діяльності на стан охорони навколишнього середовища**

Антропогенний вплив на екосистеми характерний у всіх секторах туристичної діяльності та спостерігається в переважній більшості туристичних дестинацій.

Туризм може мати як позитивний, так і негативні наслідки для навколишнього середовища. Залежно від того, як він організований і здійснюється, може відбуватися збереження природи або нанесення шкоди екологічним системам.

Позитивний вплив туризму на стан навколишнього середовища проявляється у наступному:

1. Стимулювання охорони природних об'єктів: туризм, зокрема активний, може збільшити інтерес до природних місць і стимулювати зусилля щодо їх збереження та охорони. Чим більше людей відвідує природні місця, тим більше уваги залучається до їх збереження. Одним із способів досягнення цього є створення екологічних стежок у Національних природних парках.

2. Економічний розвиток: Розвиток туризму може стимулювати місцеву економіку та сприяти створенню робочих місць. Це може зміцнити інтерес місцевих громад до збереження природних ресурсів, оскільки вони стають економічно вигідними.

3. Освіта та свідоме ставлення: Відвідування природних місць у рамках туризму може сприяти освіті та свідомому ставленню до навколишнього середовища. Туристи можуть дізнаватися про важливість природних ресурсів і розуміти, як їх зберегти.

Однак туризм також може мати негативні наслідки:

1. Ерозія ґрунту та деградація природних екосистем: Неправильно організовані туристичні маршрути можуть спричинити ерозію ґрунту, знищення рослинного покриву та деградацію природних екосистем.

2. Забруднення: Велика кількість туристів може призвести до забруднення природних місць відходами, відпрацьованими речовинами та іншими забруднюючими речовинами. Це може негативно вплинути на водні ресурси, ґрунт та дикий флора і фауну.

3. Загроза біорізноманіттю: Надмірна людська діяльність у популярних туристичних районах може загрожувати біорізноманіттю. Загрози включають знищення місцевих видів, перешкоджання їхньому розмноженню та зміну екологічного балансу.

Екологізація туризму означає впровадження практик, які сприяють збереженню природи та мінімізації негативного впливу туризму на навколишнє середовище.

Основними способами екологізації туризму можна вважати:

- Встановлення правил і регулювань для туризму - може допомогти управляти його впливом на природу. Це можуть бути обмеження щодо доступу до деяких чутливих екосистем, встановлення лімітів на кількість туристів або визначення ділянок, де можна проводити активні види відпочинку;

- Екологічна освіта: її забезпечення для туристів може підвищити їхню свідомість щодо впливу на природу та важливості її збереження. Інформаційні матеріали, навчальні програми та організовані екскурсії можуть допомогти усвідомити значення сталого туризму та правил поведінки у природних місцях

- Розробка екологічної інфраструктури: Створення екологічної інфраструктури, такої як екологічно чисті місця для проживання, біотуалети та біодуші, сміттєві урни та системи управління відходами, допомагає зменшити негативний вплив на довкілля та покращує умови для туристів і природи.

- Промоція сталого споживання: Сприяє сталому споживанню серед туристів може включати популяризацію використання екологічно чистих продуктів, підтримку місцевої продукції та послуг, а також заохочення використання громадського транспорту та екологічних видів пересування.

- Заохочення відповідальної поведінки: Популяризація відповідальної поведінки серед туристів, такої як залишення природних місць



такими, якими вони були, видалення відходів, дотримання маршрутів та взаємодія з місцевими спільнотами, є важливим аспектом екологізації туризму.

Ці практики сприяють збереженню природи та розвитку сталого туризму, що дозволяє насолоджуватися активним відпочинком, не завдаючи шкоди навколишньому середовищу.

Для подальшого успішного впровадження принципів сталості у розвиток туризму необхідна консолідація зусиль всіх зацікавлених сторін на всіх рівнях, урахування інтересів всіх груп, включаючи місцеві громади, туристів, представників туристичного бізнесу тощо. Незаперечно важливою є роль уряду, оскільки він покликаний розробити стратегічну основу планування розвитку індустрії туризму з урахуванням принципів сталості, забезпечити вивчення рекреаційної ємності територій, зніщувати розроблення систем сертифікації, показників стійкого розвитку з метою контролю за наслідками туристичної діяльності з соціальної, екологічної та економічної точок зору. Україна власне лише формує сучасну інфраструктуру і має своєрідну перевагу – відразу розвивати туристичну індустрію на засадах сталості.

### РОЗДІЛ 3

## ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

### 3.1. Дослідження зарубіжного досвіду формування ефективної стратегії сталого розвитку туризму

Процес сталого розвитку в кожній країні має свої відмінності, а залежності від територіального розташування, векторів розвитку економічної системи, наявності чи відсутності унікальних природних ресурсів, а також минулої культурно-історичної спадщини країни.

При цьому досвід багатьох країн свідчить, що ключовим визначальним фактором розвитку туризму в країні є далеко не унікальні природні ресурси та надбання, і не туристичний потенціал. На сьогоднішній день основоположним фактором впливу є саме формування та ефективне впровадження ефективних стратегій сталого розвитку туризму.

З огляду на це, в контексті нашого дослідження важливим буде дослідити досвід впровадження найбільш ефективних стратегій сталого розвитку туризму країн світу.

Першою країною, досвід формування ефективних стратегій сталого розвитку туризму якої слід розглянути, є Польща. Причиною обрання цієї країни є те, що після «Євро-2012» в Україні вже були сформовані ефективні та численні зв'язки туристичного співробітництва.

Згідно з дослідження Божидарника [3, с.42], у Польщі розташовується близько 70 тис. закладів готельного типу, які кооперують свою діяльність з ресторанами, засобами транспорту тощо. Прикладами інфраструктурних туристичних ресурсів можуть бути аквапарки, зоопарки, торгово-розважальні комплекси тощо. Відомо, що Польща входить до десятки найбільш відвідуваних країн в'їзними туристами. На польських курортах створені

сприятливі умови для лікування і відпочинку. Польща проводить ефективну державну політику у сфері туризму, має дієві механізми її реалізації, в основі яких лежить належне нормативно-правове та інституційне забезпечення.

На рис.3.1 зображені ключові туристичні зони в контексті біокліматичних властивостей [9, с.151].

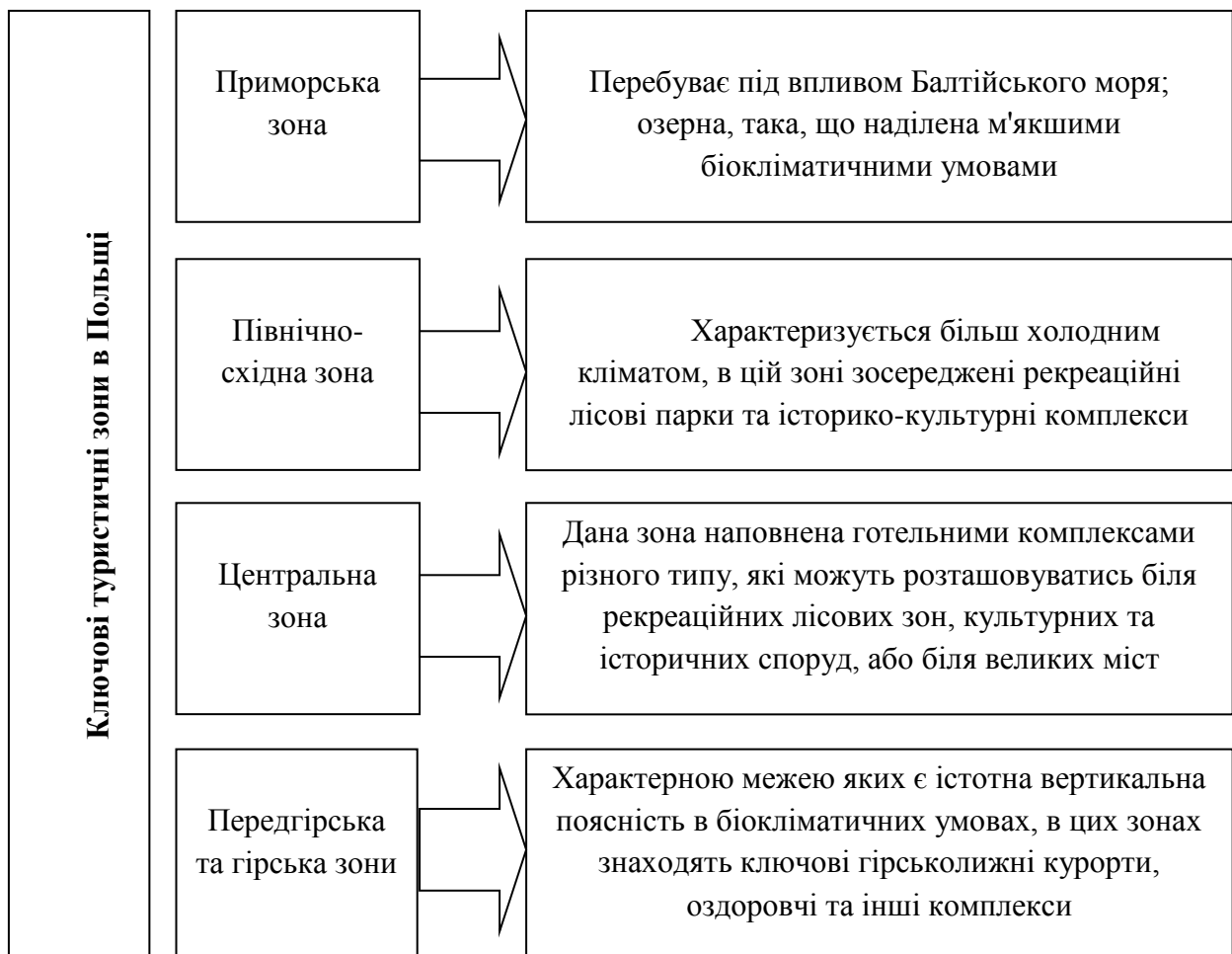


Рис.3.1. Ключові туристичні зони в контексті біокліматичних властивостей в Польщі

*Сформовано автором за даними джерел: [9]*

Цікавою особливістю провадження та організації туристичної сфери в Польщі є те, що вплив на ці процеси чинять як урядові, так і не урядові організації. Даний процес був започаткований ще в 1991 році, з формуванням першого конгресу Господарської палати «Польські курорти». Саме ця організація внесла значний вклад у формування вектору туризму Польщі на сталий розвиток. Так, основною метою існування та функціонування даної

неурядової організації є стабільний та пропорційний розвиток туристичної сфери кожної з гмін, при цьому враховуючи інтереси місцевої громади та забезпечуючи збереження природних та історико-культурних надбань. На сьогоднішній день Господарська палата «Польські курорти» має визначну роль у формування та реалізації всіх нормативно-правових актів, які стосуються сфери туризму, а також приймає активну участь у означенні векторів стратегій сталого розвитку туризму як на рівні окремих регіонів Польщі, так і на загальнонаціональному рівні.

У відповідності до сучасної стратегії сталого розвитку туризму в Польщі, управління даної галузі відбувається на трьох рівнях (табл.3.1) [45, с.508].

Таблиця 3.1

Основні рівні управління сферою туризму у відповідності до стратегії сталого розвитку туризму в Польщі

| Ланка         | Характеристика управління  |
|---------------|--|
| Вища ланка    | Державні органи управління об'єктами туристичного, рекреаційного та курортного призначення, а також органи, які спеціалізуються на плануванні та управлінні сталим розвитком. На даному рівні уряд Польщі, разом з консультаційною підтримкою формує та адаптує стратегії сталого розвитку туризму відповідно до нагальних потреб туристичної, соціальної та екологічної сфери                                   |
| Середня ланка | Неурядові організації, органи місцевого управління та самоврядування, діяльність який направлена на локальне керування сферою туризму та пов'язаними з ним аспектами сталого розвитку регіону. На даній ланці представники місцевих та регіональних органів наділені правом самостійно розпоряджатись виділеними адміністративними та фінансовими ресурсами для потенціювання сталого розвитку туристичної сфери |
| Нижня ланка   | Реалізатори туристичних, оздоровчих та інших рекреаційних послуг. На даному етапі відбувається управління окремими туристичними та рекреаційними об'єктами, при цьому дане управління повинно бути регламентоване принципами та нормами діючих законів та стратегії сталого розвитку туризму на державному і регіональному рівні.  |

*Сформовано автором за даними джерел: [45]*

При цьому варто зазначити, що згідно до діючого Закону Польщі «Про туристичні послуги», важливим елементом сучасної туристичної політики, національних та регіональних стратегій сталого розвитку туризму є створення потужних взаємозв'язків між державним сектором та бізнесом у формі державно-приватного партнерства. Така форма взаємодії дасть можливість не лише створити нові робочі місця, зробити регіон туристично привабливим та посилити національну економіку, але зберегти природні та культурні надбання регіону.

Пріоритетними завданнями є стимулювання сталого розвитку туристичної сфери та створення нових туристичних продуктів для збільшення тривалості подорожей. Наприклад, Польська туристична організація бере активну участь у міжнародних туристичних виставках, успішно співпрацює з двадцятьма іншими національними туристичними організаціями світу. Спільно відстежує тенденції світового ринку, аналізує тренди, що допомагає визначати пріоритети у розвитку польського туризму [50, с.34].

Наступною країною досвід якої є цікавим в контексті нашого дослідження є Франція та її реформи децентралізації, соціалізації та екологізації туристичних послуг.

Туризм для Франції є важливою частиною економічної системи останньої. Так, до початку пандемії в 2019 році Францію відвідало більше ніж 89 мільйонів туристів. На сьогоднішній день відділи статистики Туристичного Бюро Франції зазначають, що число туристів повернулось до доповідної норм.[52, с.211].

Туристична привабливість Франції пов'язана з багатьма факторами, такими як привабливе територіальне розміщення, всесвітньо відомі культурні та історичні пам'ятки, розвинуту транспортну інфраструктуру, що зробило Францію ключовою країною в системі світового туризму. Поряд з тим, уряд Франції давно усвідомив той факт, що сучасний розвиток туризму тісно пов'язаний з практиками сталого розвитку, що змусило останній якісно змінити

підходи та адаптувати сталі практики в систему управління та розвитку туризму.

Так, найбільш цікавим в контексті удосконалення стратегій сталого розвитку туризму, є практика соціалізації туристичної сфери (рис.3.2)



Рис.3.2. Практика соціалізації сфери туризму як частини стратегії сталого розвитку туризму у Франції

*Сформовано автором*

Цікавим в контексті дослідження сталості розвитку туристичної сфери в Франції є практика децентралізації. Так, починаючи в 1985 року, у Франції відбулись значні реформи децентралізації. Не є винятком і сфера туризму. На сьогоднішній день сфера туризму управляється як на рівні держави, так і на регіональному рівні [50, с.34].

На загальнонаціональному рівні стратегія сталого розвитку включає ряд заходів, які направлені на формування нової парадигми туристичної діяльності з превалюванням принципів сталого розвитку (рис.3.3).

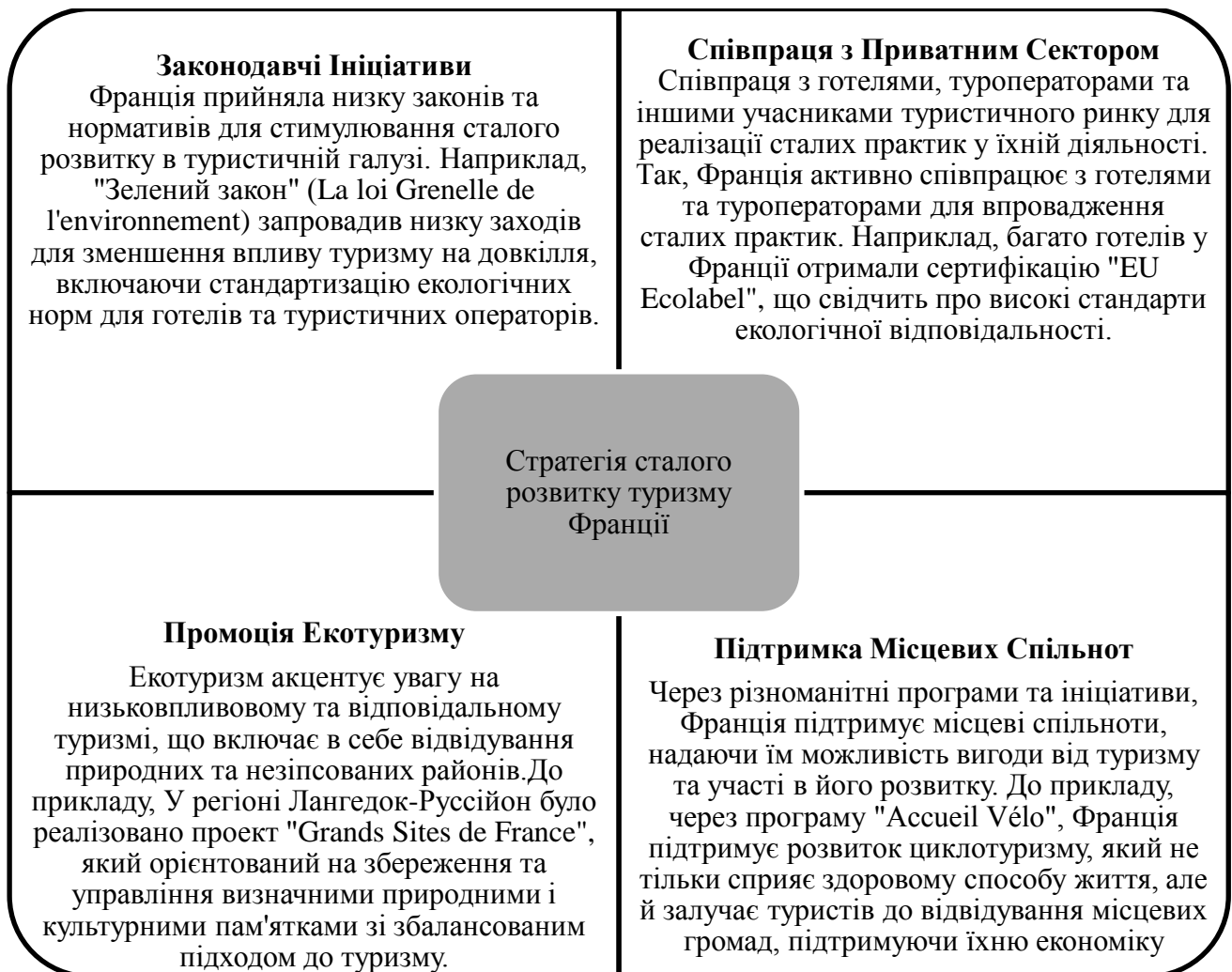


Рис.3.3. Основні напрямки формування та реалізації стратегії сталого розвитку туризму у Франції

*Сформовано автором*

Окрім того, цікавою практикою, яка є специфічна для Франції це широке коло освітніх програм, які популяризують сталий туризм. Так, до прикладу, в Марселі вже не один рік функціонує регіональна програма, яка направлена на студентів та школярів регіону. Дана програма організовує численні курси, презентації та інші освітні заходи, мета яких надати детальну інформацію про нові парадигми туристичної активності. Протягом навчання лектори та вчителі

представляють новий вид туризму – сталий туризм, основний вектор якого сформувавати якісно новий тип взаємодії людини та природи.

На регіональному рівні діють представники центральної виконавчої влади, що вирішують питання розвитку туристичної галузі та підпорядковані безпосередньо префектам. Діяльність цих представників спрямована на координацію регіональних ініціатив. Це демонструє, що повноваження місцевої влади в галузі туризму досить вагомі. Просуванням образу Франції як туристичного центру на міжнародному ринку займається асоціація «Maison de la France», що виникла в 1987 р. в результаті угоди про партнерство між місцевими адміністраціями, туристичними фірмами, готелями, адміністраціями об'єктів екскурсійного показу [50, с.99].

Діяльність даної організації виходить далеко за межі розвитку туризму. Так, за роки своєї діяльності «Maison de la France» має численні взаємозв'язки не лише з французькими, а і міжнародними соціальними, екологічними та культурно-історичними організаціями. З огляду на це, функціонування даної організації напряду стимулює сталий розвиток туризму у Франції.

Таким чином, дослідивши досвід розвинутих країн в сфері формування та реалізації стратегій сталого туризму, ми можемо зробити висновок, що більшість заходів в структурі цих стратегій направлені на розвиток регіонального туризму та узгодженню економічних інтересів з захистом довкілля та потреб місцевих спільнот. При цьому важливою частиною стратегій сталого розвитку розвинутих країн є формування нових взаємозв'язків між урядами країн та приватним сектором, в контексті розвитку екотуризму та застосування інших сталих практик. Окрім того, вагомим заходом сучасних стратегій сталого розвитку є формування освітніх та просвітницьких програм, які направлені на формування у громадян країни розуміння важливості збереження та охорони природних та культурних надбань, а також усвідомлення важливості та переваг екотуризму та соціалізації туристичних послуг.



### **3.2. Визначення основних проблем в сучасній системі формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області**

На сьогоднішній день Львівська область була і залишається перлиною українського туризму. Її історичні, культурні пам'ятки та природні багатства зробили її привабливою в контексті туризму територією, як для внутрішніх туристів, так і для туристів з інших країн. Проте, виклики сучасного світу, з якими стикнулася сфера туризму як в нашій країні, так і поза її межами, в тому числі і в сфері сталого розвитку даної галузі, вимагають якісно нового переосмислення ситуації та пошуків нових механізмів та принципів побудови стратегій сталого розвитку туризму.

Сталість та відновлення туризму в Львівській області сьогодні стикаються з низкою складнощів, які охоплюють економічні, соціальні та екологічні аспекти. Військовий конфлікт не лише знизив потік туристів, але й спричинив перерозподіл ресурсів та інвестицій, що ставить під загрозу довгостроковий розвиток галузі. У цьому контексті, розробка ефективної стратегії, яка враховує поточні обставини та забезпечує сталість туризму, стає ключовою для майбутнього регіону [6, с.91].

Та для початку, перед формуванням та вдосконаленням існуючої стратегії сталого розвитку, важливим є детально дослідити існуючі проблеми та негативні впливи, які на сьогоднішній день існують в сфері формування та реалізації сталого розвитку. Вивчення та аналіз сутності цих викликів та проблем може дати розуміння до вектору їх вирішення та превенції як у поточній перспективі, так і в перспективі майбутніх стратегій сталого розвитку туризму в Львівській області.

Так, першою проблемою в системі формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області є зниження туристичного потоку, яке на сьогоднішній день має складну причинну структуру, оскільки зумовлено як економічними та екологічними факторами, так і безпековими факторами (табл.3.2).

Таблиця 3.2

Причини зниження туристичного потоку до Львівської області як ключової проблем для в системі формування стратегії сталого розвитку туризму

| Причина                        | Сутність  |
|--------------------------------|---|
| Перцепція безпеки              | Безперечно найбільш критичною проблемою для системи сталого розвитку туристичної сфери є різке зниження туристичного потоку через безпековий фактор. Так, на сьогоднішній день по всій країні оголошений військовий стан, вся область практично кожного дня опиняється в стані повітряної тривоги. Всі ці фактори негативно впливають на рішення потенційних туристів, особливо іноземних до відвідування регіоні. Окрім того, причиною зменшення туристичного потоку стало повне припинення авіаційного сполучення, що ускладнює можливість добритись до Львівської області. |
| Економічна нестабільність      | Даний фактор напрямку пов'язаний з військовим конфліктом, призводить до зниження попиту туристичні послуги. Люди можуть відкласти або скасувати поїздки через фінансову невизначеність. Безперечно цей фактор також впливає на сталий розвиток туризму, що проявляється у порушення соціального та економічного благополуччя, призупинки екологічних програм та інших негативних наслідків. Окрім того на сьогоднішній день спостерігається скорочення інвестицій в сталий туризм, що може погіршити стан туристичної інфраструктури та послуг.                               |
| Екологічні та структурні зміни | Військовий час змушує переосмислити органи державної та місцевої адміністрації переглянути та часто призупинити ініціативи щодо сталого розвитку та екологічних ініціативи. Це може погіршити стан довкілля та знизити привабливість регіону для екологічно свідомих туристів. Окрім того не можна забувати про можливі інфраструктурні руйнування, які можуть настати внаслідок прямих військових втручань чи атак.  |

*Сформовано автором за даними джерел: [35]*

Наступною важливою проблемою формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області є екологічні наслідки, які спричинені як загальними екологічними проблемами, які є неспецифічні і присутні в інших туристичних регіонах, так і зумовлені прямим впливом війни, з огляду на те, що Львівська область є потужним центром для підготовки військових, а також є найбільших логістичним хабом для військової техніки. Так, на рис.3.4 зображені основні проблеми, в контексті екологічних наслідків, які негативно

впливають на сучасну систему формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області.



Рис.3.4. Основні проблеми, в контексті екологічних наслідків, які негативно впливають на сучасну систему формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області

*Сформовано автором*

Наступною важливою проблемою в контексті формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області є прогалини в системі освіти населення та туристів щодо важливості свідомого туризму, а також збереження культурних, історичних та природних об'єктів [8, с.157].

У контексті Львівської області, яка під час війни в Україні не є безпосередньо полем бою, а є логістичним вузлом та притулком для переміщених осіб, виникає суттєва проблема недостатньої поінформованості населення про важливість сталого розвитку регіону, в тому числі і сфери

туризму. На тлі зосередження уваги на невідкладних потребах військової логістики та допомоги біженцям питання навколишнього середовища та сталого розвитку часто залишаються на другому плані. Це призводить до ситуації, коли довгострокові екологічні стратегії та ініціативи не набувають належного розуміння та підтримки з боку спільноти, що потенційно може призвести до негативних наслідків для довкілля та якості життя в регіоні.

Концентрація уваги на питаннях, які є більш нагальними на сьогоднішній день, таких як гуманітарні, військові та безпекові проблеми, може призвести до фактів масового ігнорування вирішення питань збереження природних ресурсів, утилізація відходів, захист біорізноманіття та раціонального використання енергії. Недостатня поінформованість про екологічні наслідки та важливість сталого розвитку призводить до того, що екологічні проблеми не стають пріоритетними у вирішенні регіональних проблем [15, с.75].

Наступною проблемою питання формування стратегії сталого розвитку туризму в Львівській області є існування екологічно нестійких інфраструктур. Дана проблема є актуальною в усіх туристично привабливих регіонах світу. В нашій країні до списку таких регіонів входить і Львівська область.

Дана проблема є комплексною і включає в себе ряд підпроблем, сукупна маніфестація яких власне і призводить до неефективності сталого розвитку туризму у Львівській області. Дана проблема набула особливо значної актуальності в умовах військового стану.

Першою проблемою, яка виникає ще на етапі формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області є те, що чинне національне та регіональне законодавство, попри значні реформи та євроінтеграційні вектори розвитку країни, досі є недосконале в різних сферах туристичної діяльності.

Львівська область, яка славиться своїми природними ландшафтами і історичними пам'ятками, може зіткнутися з проблемами через недостатні екологічні стандарти та норми. Наприклад, неконтрольований розвиток туристичної інфраструктури може призвести до вирубки лісів, забруднення водойм та надмірне використання природних ресурсів. Це особливо актуально

в районах, які стали привабливими для внутрішнього туризму в умовах обмежень міжнародних подорожей через військовий стан [18, с.154].

На рис.3.5 зображені основні негативні екологічні фактори, які на сьогоднішній день недостатньо контролюються чинним національним та регіональним законодавством та наслідки такої ситуації.



Рис.3.5. Основні негативні екологічні фактори, які на сьогоднішній день недостатньо контролюються та негативно впливають на сучасну систему формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області  
*Сформовано автором*

Недостатня в нормованість даних негативних екологічних факторів може призвести до погіршення всіх аспектів сталого розвитку, в тому числі і туризму у Львівській області.

В умовах війни проблема існування екологічно нестійких інфраструктур стосується раціонального управління відходами, що є ключовою проблемою сучасної парадигми сталого розвитку. Раціоналізації поводження з відходами є значною проблемою для туристичних регіонів навіть в умовах мирного стану по всьому світу. В умовах військового стану ця проблема тільки актуалізується, з огляду на збільшення внутрішньо переміщених осіб та внутрішнього туризму. Базисом даної проблеми є недоліки в існуючій інфраструктурі поводження з відходами. Це особливо актуально для Львівської області, яка і в мирний час мала значні проблеми з логістикою та переробкою відходів [20, с.12].

Поряд з туристичною інфраструктурою важливим питанням є також навчання населення сегрегації відходів як під час туристичних подорожей, так і під час побутового життя.

У висновку зазначимо, що проблеми, з якими стикається Львівська область у плані формування стратегії сталого розвитку туризму, тісно переплітаються з нинішнім станом війни, наголошуючи на нагальній необхідності стратегічної адаптації та жорсткого екологічного регулювання. Вплив війни виходить за межі прямих військових дій і зачіпає різні аспекти екологічної та соціально-економічної стабільності. Всі описані вище проблеми, які стосуються як порушення туристичного потоку, недоліків нормативно-правового регулювання, недостатньо раціоналізації поводження з відходами та інші, не лише погіршують природну красу та екологічне здоров'я регіону, а й підривають його потенціал як напрями сталого туризму. Актуальність вирішення цих проблем посилюється війною, що створює додаткове навантаження на ресурси та управління.

При чому варто зазначити, що складність вирішення всіх вищеописаних проблем полягає в тому, що органи державної, регіональної та місцевої адміністрації повинні усвідомити той факт, що на сьогоднішній день вони повинні адаптуватись до формування якісно нових стратегій сталого розвитку, механізми яких, перш за все, формуються з врахуванням боротьби з негативними наслідками військового стану та наслідків війни.

### **3.3. Удосконалення процесу формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області**

Поряд з рядом значних проблем, які на сьогоднішній день супроводжують сферу сталого туризму у Львівській області, потреба у адаптації діяльності туристичної сфери та формуванню якісних стратегій сталого розвитку туризму є нагальною та повинна реалізовуватись за будь-яких умов, в тому числі і в умовах військового стану.

Якщо розглядати процес удосконалення стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області в контексті парадигми управління криз, то тут важливим є поділ всіх заходів удосконалення на три блоки (кризовий, відновлення та превенції). Даний метод активно використовується для формування стратегії сталого розвитку туризму у різних регіонах світу. Відповідно в контексті удосконалення процесу формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області дані блоки будуть мати наступний вигляд [41, с.230]:

1. Кризовий блок. Включає в себе заходи щодо управління найбільш деструктивними явищами та тенденціями, зменшення їх маніфестації, адаптації до наслідків. В цьому контексті можливі наступні заходи: (збереження робочих місць; підтримка ліквідності компаній, зокрема в період військового стан; перегляд податків і зборів, пов'язаних з індустрією туризму, захист прав споживачів, підвищення цифрових навичок працівників туристського бізнесу; включення туризму в загальні стратегії порятунку економіки різних регіонів і держав, створення механізмів антикризового управління в умовах військового стану.

2. Блок відновлення. Даний блок може реалізуватись, коли всі негативні чинники (військові, економічні, соціальні, екологічні та безпекові) знаходять під відносним контролем, їх вплив є визначеним, а заходи нівелювання чи адаптації довели свою ефективність. В цьому блоку можливі наступні заходи: стимулювання інвестицій в сферу сталого туризму Львівської області,

формування системи повноцінної підготовки туристів до подорожі, що включатиме інформаційне та безпекове забезпечення кожного туриста. Це є ключовим аспектом для всіх стратегій забезпечення сталого розвитку туризму як в Львівській області, так і в інших регіонах України, оскільки сьогодні ключовою проблемою сталого розвитку туризму в нашій країні є невпевненість у достатньому рівні безпеки туристичної та рекреаційної активності, з огляду на військовий стан та можливі ракетні обстріли. Окрім того в цей блок входять заходи щодо створення нових робочих місць; облік екологічної стійкості туристських регіонів; розуміння ринку й оперативні дії на ринку туристичних послуг; підвищення ролі маркетингу; створення спеціального органу управління, що регулює відновлення туризму після негативних наслідків війни).

3. Блок превенції. Даний блок реалізується переважно з повним припиненням дії негативного фактору та включає в себе заходи щодо формування механізмів недопущення маніфестації різного роду загроз та проблем. В контексті цього блоку можливі заходи щодо стратегічного розвитку туристичного та людського потенціалу сталого туризму в Львівській області, а також формування та реалізація масштабних публічно-приватних партнерств в сфері сталого туризму.

Поряд з тим, важливим є також більш детальний розгляд окремих заходів поліпшення, оскільки вони відіграють ключову роль в питанні удосконалення процесу формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області.

Як уже було зазначено, наслідки війни та військовий стан відіграють значний вплив на сталий розвиток туризму у Львівській області. З огляду на це, важливим питанням є дослідити такий фактор удосконалення процесу формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області як адаптація механізмів та заходів сталого розвитку туризму до умов військового стану (табл.3.3).



Таблиця 3.3

Напрями адаптації механізмів та заходів сталого розвитку туризму до умов  
воєнного стану

| Напрямок                                 | Характеристика напрямку  |
|--|--|
| Забезпечення безпеки у туристичних зонах | Зміцнення безпеки у туристичних місцях має вирішальне значення. Це може включати співпрацю з місцевою поліцією, встановлення систем спостереження та збільшення чисельності патрулів. Важливою є також інформаційна підтримка. Створення інформаційних центрів та інтернет-ресурсів, що надають актуальну інформацію про стан безпеки у регіоні та рекомендації для туристів.  |
| Співпраця з гуманітарними організаціями  | Партнерство з національними гуманітарними організаціями та міжнародними організаціями. Співпраця з гуманітарними організаціями для задоволення потреб внутрішньо переміщених осіб (як потенційних туристів) та інших туристів та створення стабільного середовища для розвитку туризму дасть можливість поліпшити стан сталого розвитку туризму. В цьому контексті можливе формування програм зайнятості для внутрішньо переміщених осіб у сфері туризму. Розробка програм допомоги внутрішньо переміщеним у пошуку житла та роботи в туристичному секторі, що дозволить знизити соціальний та економічний тиск на регіон. |
| Розробка гнучких стратегій               | В цьому контексті найбільш ефективним заходом буде впровадження стратегій адаптивного планування сфери сталого розвитку туризму в Львівській області. Відповідно до цього будуть формуватись таких гнучких стратегій сталого розвитку туризму які можна швидко адаптувати до мінливих умов військової держави, включаючи гнучкість у маркетингу, пропозиціях та логістиці. При цьому важливим є паралельно здійснювати заходи моніторингу та оцінки. Регулярний моніторинг та оцінка впливу військового стану на сталий розвиток туристичної галузі є важливим для оперативного реагування на нові виклики та можливості.  |

*Сформовано автором за даними джерел: [30]*

В нинішніх умовах функціонування Львівської області першочерговим постало завдання знайти гідні виходи з туристичної кризи, яка зумовлена негативними наслідками війни. В цьому контексті важливим є формування потужної системи державного управління та стимулювання, яка буде проявляти в дотаційній допомозі та формуванні ефективної нормативно-правової підтримки.

Безперечно в цьому контексті питання поліпшення процесу формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області питання вдосконалення

чинного нормативно-правового забезпечення відіграє ключову роль. Це пов'язано як з тим, що ще до війни чинна національна та регіональна правова база потребувала оновлення в контексті адаптації принципів сталого розвитку, в той час як сьогодні це завдання ускладнилось в контексті появи потреби у додатковій адаптації будь-яких програм та стратегій сталого розвитку туризму в контексті існуючих обмежень, пов'язаних з військовим станом та безпековими питаннями. Так, на рис.3.6 зображені ключові вектори вдосконалення чинного нормативно-правового забезпечення сталого розвитку туризму у Львівській області [20, с.15].



Рис.3.6. Основні вектори вдосконалення чинного нормативно-правового забезпечення сталого розвитку туризму у Львівській області

*Сформовано автором*

Не менш важливим в цьому контексті є формування продуктивного діалогу з місцевою громадою, яка проживає біля чи безпосередньо в туристичній ділянці. В контексті цього корисним буде періодичне проведення консультацій, народних обговорень та інших форм комунікації, за яких органи державного та регіонального управління могли б детально дізнатись про можливі перспективи та чи проблеми реалізації туристичної діяльності.

Поряд з тим, для реалізації повноцінної комунікації в системі «публічна влада-місцева спільнота», важливим є забезпечити рівний та повноцінний доступ до всієї інформації, яка стосується сталого розвитку туристичної сфери. Це може бути як інформація про поточні та стратегічні цілі сталого розвитку туризму, так і перспективні туристичні проекти. Отримавши цю інформацію місцева спільнота може висунути пропозиції щодо поліпшення чи ідентифікувати ключові недоліки теперішнього процесу сталого розвитку туризму.

В цьому контексті не можна забувати про безпековий аспект, який актуалізувався з настанням війни. В цьому контексті ключовим завданням органів місцевого управління та важливою частиною у будь-якій стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області повинно стати пріорітезація безпеки в сфері туризму. Кожен учасник місцевої громади, наряду з туристами повинні знати базові елементи цивільного захисту та бути підготовленими до настання надзвичайної ситуації як в побуті, так і на відпочинку [18, с.158].

Таким чином, розглянувши найбільш критичні вектори вдосконалення процесу формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області, нами було узагальнено все вищесказане у схему, яка демонструватиме цей процес у спрощеному вигляді, з ідентифікацією ключових кроків (рис.3.7).

Таким чином, розвиток та удосконалення стратегії сталого розвитку туризму в Львівській області потребує підтримки щодо узгодженого розвитку всієї туристичної індустрії України. Позитивних зрушень можна досягти завдяки інтенсивній розбудові туристичної інфраструктури, співпраці державного та приватного секторів у сфері популяризації туристичного

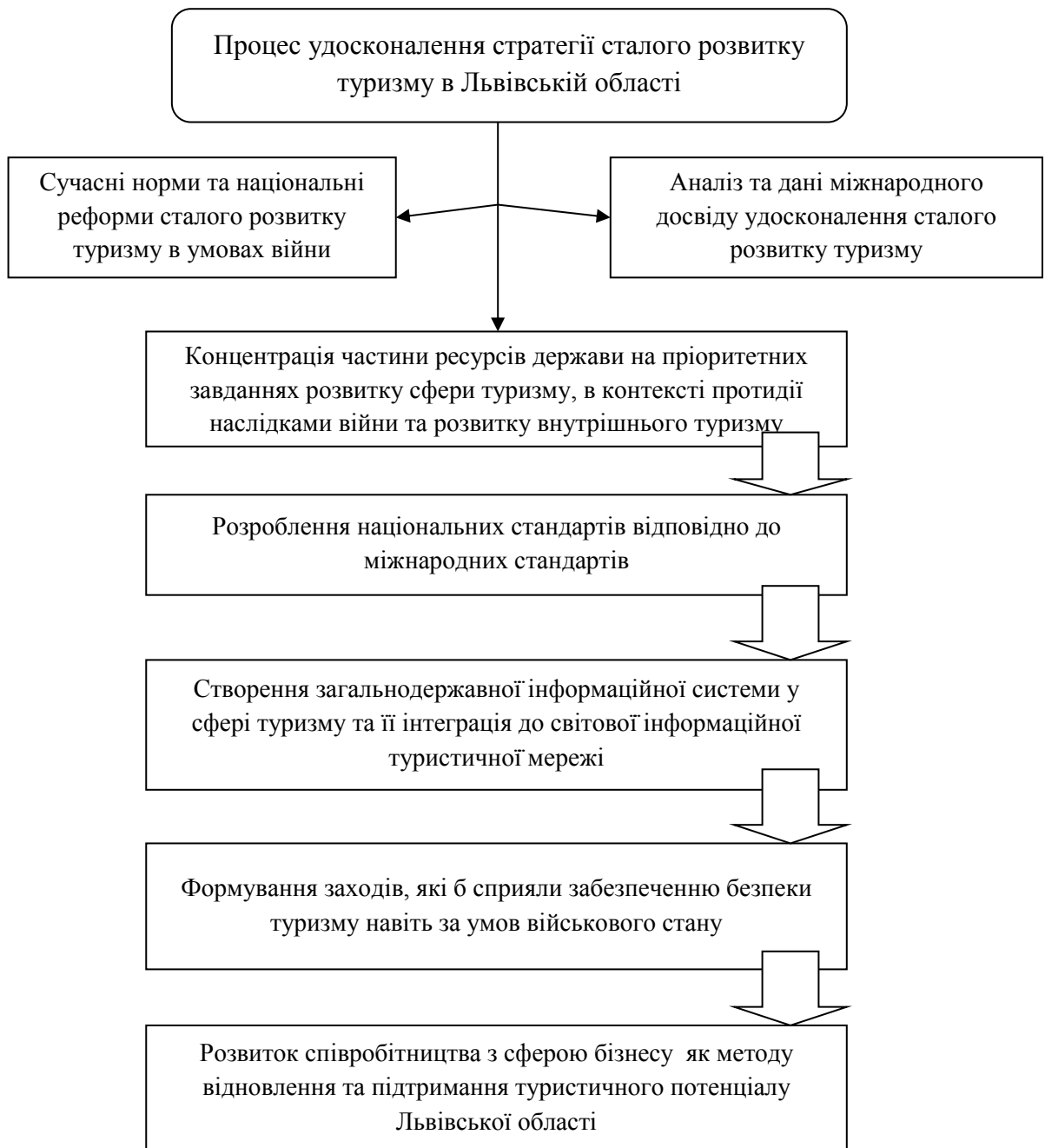


Рис.3.7. Схема удосконалення стратегії сталого розвитку туризму Львівщини

*Сформовано автором*

потенціалу регіону, сприянню розвитку внутрішнього туристичного продукту та ефективній реалізації державної та регіональної політики в галузі туризму. Безперечно, сталий розвиток туризму у Львівській області не може існувати на сьогоднішній день без врахування такого критичного фактору як військовий стан та прямі воєнні руйнування. З огляду на це, будь-яка стратегія та заходи в ній повинні базуватись та враховувати першочергове нівелювання чи адаптацію до негативних умов війни.

## РОЗДІЛ 4 ОХОРОНА ПРАЦІ

### 4.1. Безпека життя і здоров'я туристів

Туроператор відкрита соціально-економічна система, яка повинна дотримуватися чітких вимог щодо забезпечення безпеки життя і здоров'я туристів. До основних із них віднесемо:

1. Туроператори повинні ретельно планувати поїздки, враховуючи всі потенційні ризики. Це включає оцінку безпеки транспортних засобів, готелів, екскурсій та інших активностей.

2. Проведення інструктажів з безпеки, надання інформації про місцеві закони, звичаї, медичні та безпекові стандарти в країні перебування.

3. Пропонування або вимога від туристів мати подорожнє страхування, яке покриває медичні витрати, евакуацію у разі надзвичайних ситуацій та інші можливі ризики.

4. Мати чіткий план дій у випадку надзвичайних ситуацій, включаючи евакуацію, медичну допомогу та зв'язок з місцевими службами порятунку.

5. Залучення досвідчених та кваліфікованих гідів, інструкторів та іншого персоналу, які знають процедури безпеки та здатні надавати першу допомогу.

6. Забезпечення належного та безпечного обладнання для всіх видів активностей, включаючи спортивне та спеціальне обладнання.

Особливий момент при використанні спеціального обладнання при різних активностях під час туру. При участі в активностях, що вимагають спеціального обладнання (наприклад, при дайвінгу або альпінізмі), необхідно використовувати обладнання, що відповідає стандартам безпеки.

Слід розуміти, що в рамках забезпечення безпеки життя і здоров'я туристів як клієнтів, повинно здійснюватися їх страхування. Це складний процес і передбачає ряд заходів, котрі необхідно дотримуватися. Подай

ключові етапи формування страхування в рамках забезпечення безпеки життя і здоров'я туристів в Україні (рис.4.1).

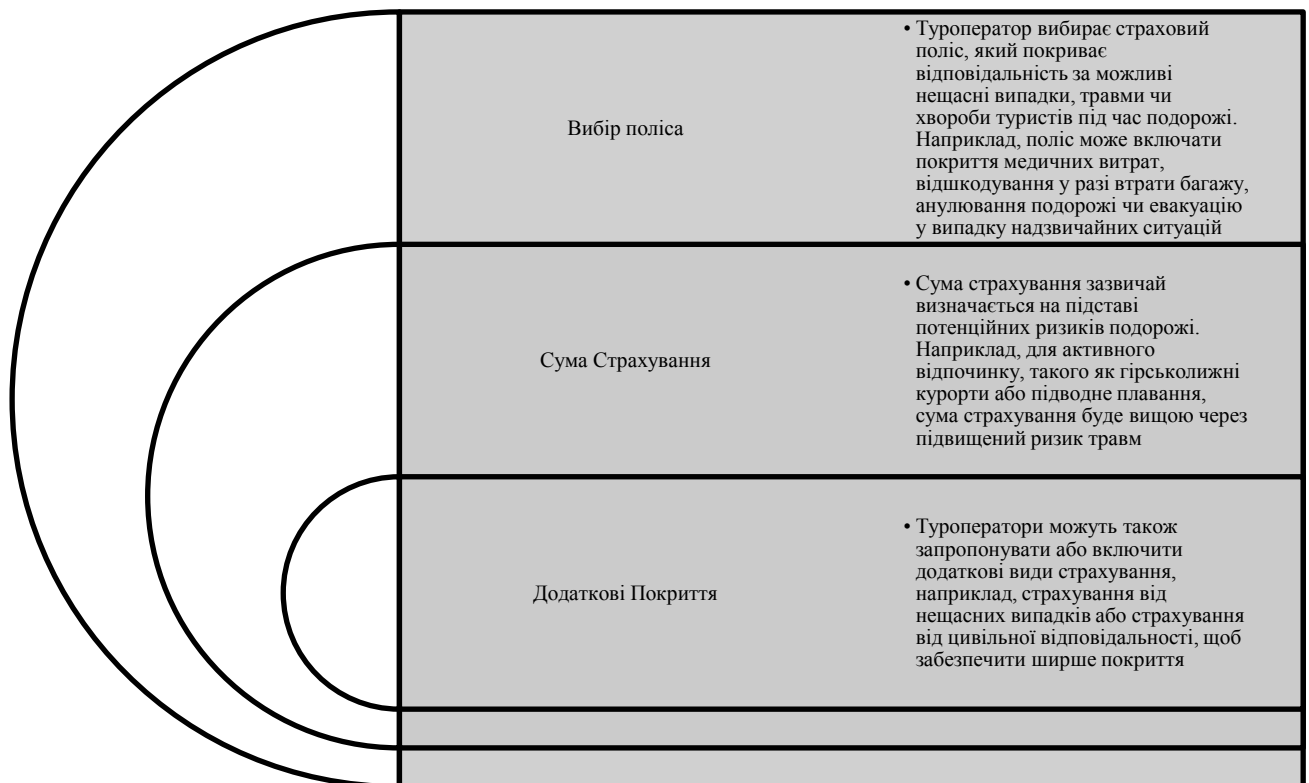


Рис.4.1. Ключові етапи формування страхування в рамках забезпечення безпеки життя і здоров'я туристів в Україні

*Сформовано автором за даними джерел: [25;36]*

Ключове в системі забезпечення безпеки є ефективна система управління охорони праці. Використання систем управління охороною праці базується на встановлених критеріях, чинних стандартах та показниках охорони праці. Метою даної системи є встановлення методики оцінки та зростання показників у процесі профілактики виробничого травматизму та нещасних випадків за

допомогою правильного управління існуючими факторами ризику на робочому місці. Даний підхід базується на логічному, поетапному створенні необхідних заходів та найкращого способу їх виконання, контроль швидкості отримання намічених цілей, аналіз віддачі вжитих заходів та виявлення області, яка потребує покращення. Подібна система спрямована на адаптацію до змін у сфері діяльності підприємства та нормативного середовища.

Контроль за виконанням функцій системи управління та стану охорони праці повинен проводитись керівник туристичного підприємства у період своєї повсякденної діяльності, а також під час раптових перевірок, що проводяться відповідно до посадових нормативів, та безпосередніх керівників виконання робіт. При оцінці ефективності системи управління охороною праці необхідно контролювати: дотримання чинними вимог інструкцій з охорони праці; наявність, справність та правильність використання працюючими спецодягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту; дотримання чинними правилами електробезпеки тощо.

В цілому, слід зазначити, що питання безпеки життя і здоров'я туристів є комплексним аспектом, яке являє собою не лише набір правил або процедур. Це бачення того, як забезпечити фізичний захист туриста/клієнта від можливих небезпек, так і забезпечення їх добробуту на всіх етапах подорожі, від планування до повернення додому. Туроператор несе відповідальність за те яке безпекове середовище він сформував для своїх клієнтів і як мінімізує можливість виникнення травм або здоров'я-загрозливих ситуацій. Одним із основних є дотримання інструкції кожним працівником туроператора, який взаємодіє із туристом/клієнтом. Але окрім цього, є й зворотній аспект, оскільки клієнт як потенційний новий турист повинен в обов'язковому порядку інформувати туроператора про будь-які існуючі медичні умови, алергії або спеціальні потреби, які можуть вплинути на їхню безпеку під час подорожі. Без такої інформації уся система забезпечення безпеки життя і здоров'я туристів не буде належним чином працювати.

## 4.2. Безпека туристичної подорожі

Одним із ключових є дотримання безпеки під час туристичної подорожі. Це питання належним чином повинно регулюватися й контролюватися.

Забезпечення безпеки туристичних поїздок в Україні вимагає від туроператорів комплексного та багатогранного підходу, особливо у сучасних умовах. Це починається з проведення ретельної оцінки ризиків для всіх напрямків та видів діяльності у поєднанні з розробкою та реалізацією надійного плану антикризового управління. Цей план має включати чітко визначені протоколи дій у низці надзвичайних ситуацій, включаючи бойові дії, кризи в галузі охорони здоров'я чи стихійні лиха.

Вкрай важливо бути в курсі останніх подій у сфері безпеки. Це означає регулярне оновлення рекомендацій щодо безпеки на основі останньої інформації від урядових рекомендацій, місцевих органів влади та експертів з безпеки. Одночасно оператори повинні підтримувати відкриті та надійні канали зв'язку, гарантуючи, що туристам надається чітка, точна та своєчасна інформація про заходи безпеки, ризики та дії у надзвичайних ситуаціях.

Навчання персоналу надання першої допомоги, реагування на надзвичайні ситуації та управління кризами має життєво важливе значення для забезпечення їхньої хорошої підготовки до будь-яких непередбачених обставин. Це включає забезпечення того, щоб гіді та керівники турів не тільки були обізнані про райони, які вони охоплюють, але й були навчені ефективного реагування в надзвичайних ситуаціях.

Подамо основу схему забезпечення безпеки туристичної подорожі через туроператора в Україні (рис.4.2).



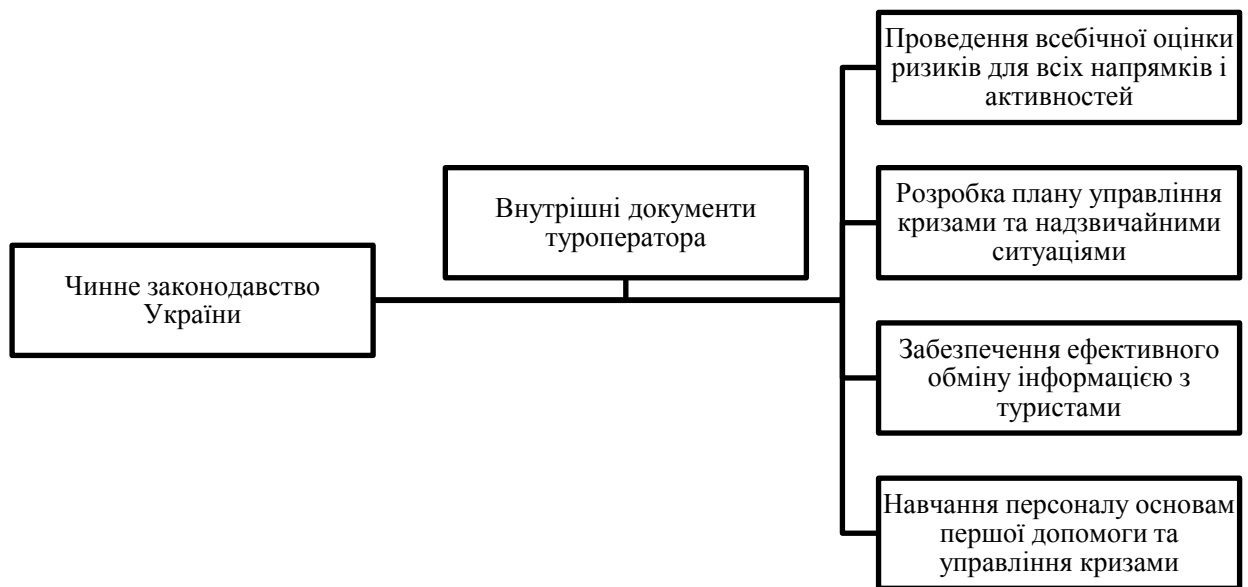


Рис.4.2. Схема забезпечення безпеки туристичної подорожі через туроператора в Україні

*Сформовано автором за даними джерел: [25;36]*

Слід зазначити, що в контексті забезпечення безпеки туристичної подорожі, найбільш вагому роль, відіграє транспорт. Транспорт стає місцем в якому туристи будуть проводити найбільшу кількість часу і тому, повинне бути й належне безпекове середовище в ньому. Це передбачає й проведення відповідного інструктажу з техніки безпеки для туристів, особливо під час поїздок. Також, повинна проводитися й перевірка безпеки транспорту по техніко-технологічній частині й чи транспорт відповідає усім стандартам не лише країни з якої він вирішає, але і для країн в які планується поїздка. Таким чином, виділимо ключові технічні стандарти безпеки для автобусного транспорту в Україні в рамках забезпечення захисту туристів й працівників туроператора, які є учасниками подорожі (табл.4.1).

Таблиця 4.1

Ключові технічні стандарти безпеки для автобусного транспорту в Україні в рамках забезпечення захисту туристів й працівників туроператора, які є учасниками подорожі

| № | Стандарт безпеки                     | Сутність   |
|---|--------------------------------------|--|
| 1 | Технічне обслуговування              | Регулярне та ретельне технічне обслуговування автобусів для забезпечення їхнього справного робочого стану.<br>Обов'язкові технічні огляди для перевірки функціональності критично важливих компонентів, таких як гальма, шини, фари та робота двигуна. |
| 2 | Обладнення для рятування             | Оснащення автобусів необхідними засобами безпеки, такими як ремені безпеки, аптечки, вогнегасники, чітко позначені та доступні аварійні виходи.<br>Наявність запобіжних молотків та пристроїв екстреного зв'язку.                                      |
| 3 | Квалфікація й кадрова підготовка     | Наймання водіїв, які мають дійсні професійні водійські права та чистий водійський стаж.<br>Регулярне навчання водіїв протоколам безпеки, безпечному водінню та реагуванню на надзвичайні ситуації.   |
| 4 | Пасажиromісткість і правила комфорту | Забезпечення того, щоб автобуси не перевищували максимальної пасажиромісткості.<br>Достатня відстань та розташування сидінь забезпечують комфорт та безпеку пасажирів.   |
| 5 | Документація                         | Наявність сертифікатів, що діють, придатності до експлуатації, які є свідченням придатності автомобіля для безпечного пересування.<br>Комплексне страхування автомобіля, пасажирів та водія від нещасних випадків та непередбачених подій.             |

*Сформовано автором за даними джерел: [25;36]*

Планування туристичної подорожі дуже непередбачувальний процес при якому, туроператори повинні бути готові до будь-яких змін і враховувати різні обставини й ситуації. В таких умовах ключовим є встановленням правил і вимог до евакуації як туристів, так й власного персоналу, який залучений до тої чи іншої туристичної подорожі. В цьому аспекті, ключовим є план евакуації. Сьогодні для українських туроператорів план евакуація передбачає забезпечення безпеково-організаційного вилучення туристів і персоналу із

місця настання надзвичайної ситуації. Кожний план евакуації індивідуальний, проте, згідно стандартів й вимог, він в обов'язковому випадку, повинен включати в собі детальний опис маршрутів евакуації з різних місць (готелі, туристичні об'єкти) й розподіл обов'язків серед персоналу під час евакуації й перелік медичних засобів. Медична сторона питання безпеки під час туристичних подорожей є загальнообов'язковою і передбачає наступне: наявність аптечок першої допомоги та основних медичних приладів; контакти лікарів або медичних центрів. При цьому, стандартна аптечка повинне містити основні засоби першої допомоги, такі як стерильні бинти, пластирі, антисептики, шприці одноразового використання, засоби для зупинки кровотечі.

#### **4.3. Гігієна праці та пожежна безпека**

Гігієна праці туроператорів має на увазі забезпечення безпечних умов праці. Це включає в себе адекватне освітлення робочих місць, ергономічне обладнання офісів, забезпечення чистоти та порядку в приміщеннях. Крім того, важливим є контроль за мікрокліматом в офісі, забезпечення достатньої вентиляції та оптимального рівня вологості та температури.

Особливу увагу приділяється профілактиці професійних захворювань. Це стосується як фізичних ризиків, таких як робота з комп'ютером та іншим офісним обладнанням, так і психологічних факторів, пов'язаних зі стресом і навантаженням у процесі роботи. Керівництво туроператорів повинно забезпечити належний рівень підтримки своїм співробітникам, включаючи доступ до психологічної допомоги, регулярні перерви під час робочого дня та гнучкий графік роботи. Також важливою є регулярна оцінка ризиків на робочому місці та вжиття заходів для їх мінімізації. Це може включати проведення тренінгів з питань охорони праці, введення інструкцій з безпеки, а також забезпечення співробітників необхідними засобами індивідуального

захисту. Ключові вимоги до гігієни праці в рамках роботи туроператорів України, представлено на рис.4.3.

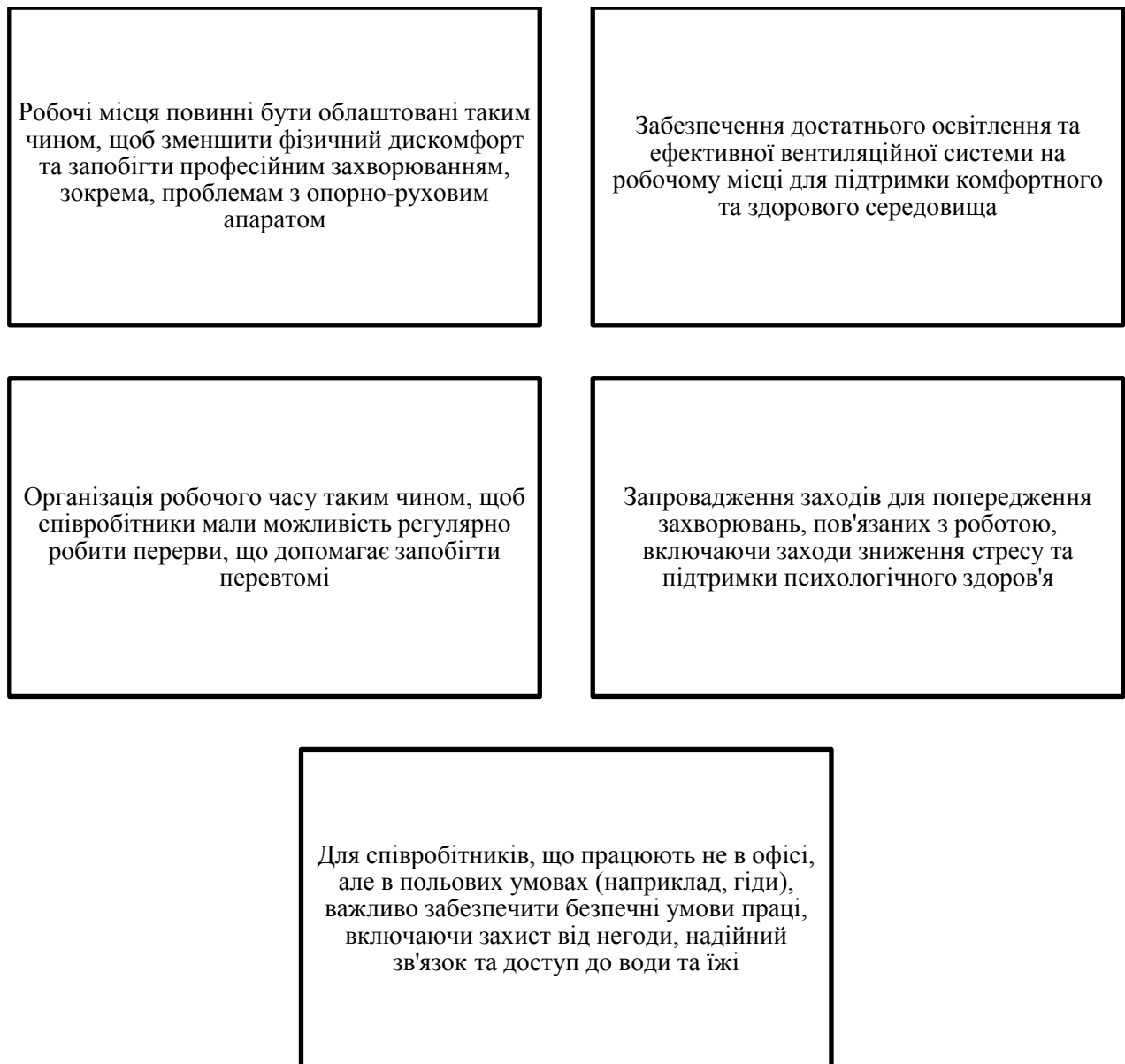


Рис.4.3. Ключові вимоги до гігієни праці в рамках роботи туроператорів України

*Сформовано автором за даними джерел: [25;36]*

Слід усвідомлювати при цьому, що ключова проблема сьогодні, це продовжувати дотримуватися вимог встановлених при активному розвитку пандемії COVID-19. Сучасний світ перейшов в період постпандемії але при цьому, сам COVID-19 нікуди не дівся і в роботі туроператорів, дотримання норм й правил недопущення розвитку цього захворювання, продовжує діяти. Все внутрішнє середовище функціонування такої відкритої соціально-

економічної системи як туроператор повинно працювати не лише на комфорт й зручність але й на формування безпеково-здорового місце в якому низький ризик захворювання й психологічних проблем.

Слід зазначити, що керівники туроператорів та турагентів, у світлі виконання вимог, що стосуються дотримання норм та правил протипожежної безпеки, повинні розробляти та підтримувати в актуальному стані передбачений чинним законодавством комплект документів. Жоден туроператор і турагент, незалежно від того чи орендує приміщення в офісному центрі, є власником окремого приміщення, не може обійтися без необхідного пакета документів, передбаченого чинним законодавством. Невиконання вимог призведе до однієї – заборони на провадження будь-якої діяльності в цілому, плюс – штрафні санкції.

Основні елементи системи забезпечення пожежної безпеки та обов'язки учасників системи визначено законодавчо. Необхідно зазначити, що крім заходів організаційного та правового характеру встановлених законодавством, в обов'язок суб'єктів господарювання індустрії туризму безпосередньо на об'єктах входить створення відповідного функціонування системи забезпечення пожежної безпеки, визначеної положеннями «Технічний регламент про вимоги пожежної безпеки». Таким чином забезпечення пожежної безпеки в цілому в індустрії туризму є складною багаторівневою системою, що включають як заходи організаційно-правового характеру, так і забезпечення умов відповідності об'єкта захисту в рамках технічного регулювання, встановленого в Україні. Так чи інакше, слід зазначити, що пожежна безпека – це в першу чергу перелік вимог і норм, які слід дотримуватися і виконувати в постійному, безперебійному процесі функціонування туроператора. Таким чином, виділимо ключові вимоги до пожежної безпеки туроператора України (табл.4.2).

Таблиця 4.2

## Ключові вимоги до пожежної безпеки туроператора України

| № | Вимога  | Сутність  |
|---|---|---|
| 1 | Устаткування                                    | Забезпечувати наявність та належне обслуговування засобів пожежної безпеки, таких як вогнегасники, протипожежні покривала, детектори диму та пожежна сигналізація, в офісах та на транспортних засобах. Забезпечити легкий доступ до цього обладнання та чіткі інструкції щодо його використання. |
| 2 | Аварійні виходи й маршрути                      | Встановлення аварійних виходів та створення умов їх доступності.<br>Вільні шляхи пожежної евакуації на всіх об'єктах, що використовуються туроператором.  |
| 3 | Навчання  | Навчання усіх працівників процедур пожежної безпеки, включаючи використання вогнегасників, розуміння пожежної сигналізації та протоколів евакуації.<br>Регулярне проведення протипожежних навчань, щоб переконатися, що працівники знайомі з процедурами евакуації.                               |
| 4 | Плани евакуації                                 | Чіткий план евакуації офісних приміщень та приміщень, що використовуються клієнтами.<br>Персонал та клієнти повинні знати про найближчі виходи та місця збору у разі пожежі.  |
| 5 | Безпека проживання під час туристичної подорожі | приміщення, які використовуються клієнтами, повинні відповідати місцевим стандартам та правилам пожежної безпеки.<br>Адекватні заходи пожежної безпеки, включаючи системи виявлення та гасіння пожежі.  |

*Сформовано автором за даними джерел: [25;36]*

Аварійна ситуація пов'язана із пожежою це найбільший виклик для туроператора і тому, на цей випадок встановлено ряд вимог по безпеці: сповіщення про небезпеку усіх оточуючих; виконання дій згідно плану ліквідації аварій; повідомлення пожежної частини; надання першої долікарської допомоги усім кому вона потрібна. При цьому, усі ці правила відходять на друге місце при прямій загрозі життю. Тоді, в першу чергу необхідно усім без виключення покинути небезпечну ділянку і далі діяти згідно планів й протоколів.

## ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження особливостей формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області, можна зробити наступні висновки:

1. У першому розділі роботи «Теоретико-методологічні засади формування стратегії сталого розвитку туризму» було охарактеризовано сутність специфіки формування сучасної стратегії сталого розвитку. В результаті дослідження наукової літератури, було виділено основні принципи сучасної стратегії забезпечення сталого розвитку. З'ясовано за результатами проведеного дослідження що сучасна стратегія сталого розвитку повинна являти собою план або набір керівних принципів, які спрямовані на досягнення довгострокового балансу між економічним зростанням, екологічною стабільністю та соціальною справедливістю. Дослідження літератури уможливило встановити ключові завдання такої стратегії сталого розвитку. Доведено, що в контексті дослідження стратегії сталого розвитку важливим також розглянути біосферні нормативи навантаження, які угруповано по рівню наслідків. Представлено основні їх рівні. Доведено, що ключове місце в кожній стратегії сталого розвитку посідають інструменти її реалізації. В результаті проведеного дослідження, охарактеризовано основні із них. Визначено, що соціального розвитку та процвітання, а також оптимізованого зростання. При цьому сучасна стратегія сталого розвитку включає в себе покращення на глобальному рівні формування потужних взаємозв'язків між країнами, економічними системами, промисловими комплексами та культурами, з метою покращити рівень інноваційного та технічного розвитку. В результаті дослідження сталого розвитку, стало можливим вивчити особливості цього поняття в контексті туризму. В результаті дослідження основних наукових поглядів, було встановлено, що під сталим розвитком туризму слід розуміти підхід до управління та розвитку туристичної галузі, що зосереджується на мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище та культурну

спадщину, одночасно сприяючи економічному розвитку та підтримці місцевих громад. В результаті, визначено основні вектори взаємодії людини та оточуючого середовища в контексті сталого розвитку туризму в регіоні, до яких віднесено часовий і простору. В подальшому, детально охарактеризовано чинники забезпечення сталого розвитку туризму в регіоні. Доведено, що сталий розвиток туризму характеризує механізми його забезпечення. Таким чином, було представлено механізми забезпечення сталого розвитку туризму в регіоні. Встановлено, що екологічна, економічна й соціальна складова становлять основу сталого розвитку в контексті туристичної сфери в регіоні. Було проведено дослідження структурних складових формування стратегії сталого розвитку туризму. Визначено ключові пріоритети формування та реалізації стратегії сталого розвитку туризму в регіоні. В результаті проведеного дослідження було охарактеризовано основні функції стратегії сталого розвитку туризму в регіоні. Доведено, що структуру кожної стратегії сталого розвитку формують специфічні програми, які відповідають за окрему сферу туризму, економічних показників та системи забезпечення сталого розвитку.

2. У другому розділі «Аналіз та оцінка сталого розвитку туризму у Львівській області» було охарактеризовано поточний стан розвитку туризму у Львівській області. Доведено, що в Україні, практично завжди, туризм – це малий й середній бізнес. Сьогоднішня динаміка показує як події лютого 2022 року негативно вплинули на динаміку загальної кількості підприємств туристичної галузі в Україні. Охарактеризована специфіка туристична Львівської області як регіону. При цьому, розкрито основну структуру розвитку туристичної інфраструктури у Львівській області. В результаті, з'ясовано, що сучасний стан розвитку туризму у Львівській області можна охарактеризувати як такий, що використовуючи свою географічну віддаленість від активних бойових дій, розвинену туристичну інфраструктуру, перенаправив заходи забезпечення сталого розвитку на підтримку саме внутрішнього туризму. Далі проведено тенденційний аналіз ключових показників сталого розвитку туризму у Львівській області, за результатами якого було встановлено, що формування



стратегії забезпечення сталого розвитку туризму за умов воєнного стану – це неминучі проблеми й перешкоди, які вкрай важко подолати. Далі, було оцінено які основні фактори впливають на забезпечення сталого розвитку туризму у Львівській області. Для цього, виділено особливості впливу заходів із екологічної безпеки на забезпечення сталого розвитку туризму у Львівській області. Було проведено PESTLE-аналіз розвитку туризму у Львівській області, результати якого показали, які ключові політичні, економічні, соціальні, технологічні, юридичні, екологічні фактори мають найбільший вплив. Проведено SWOT-аналіз розвитку туризму у Львівській області, результатом якого стало виділення сильних, слабких сторін, загроз й можливостей.

3. 3. У третьому розділі «Шляхи вдосконалення формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області» було проведено дослідження зарубіжного досвіду формування ефективної стратегії сталого розвитку туризму. Для початку, було розглянуто досвід Польщі. Визначено ключові туристичні зони в контексті біокліматичних властивостей в Польщі. При цьому, було визначено основні управління сферою туризму у відповідності до стратегії сталого розвитку в Польщі. Далі розглянуто досвід Франції. Доведено, що туристична привабливість Франції пов'язана з багатьма факторами, такими як привабливе територіальне розміщення, всесвітньо відомі культурні та історичні пам'ятки, розвинуту транспортну інфраструктуру, що зробило Францію ключовою країною в системі світового туризму. Проведено ретельне дослідження основних проблем в сучасній системі формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області. Перш за все, було виокремлено причини зниження туристичного потоку до Львівської області як ключової проблем для в системі формування стратегії сталого розвитку. Серед яких, найбільш суттєві являється воєнний стан. Також, визначено проблеми, в контексті екологічних наслідків, які негативно впливають на сучасну систему формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області. Окрім проблем, було визначено і напрямки удосконалення процесу формування стратегії сталого розвитку туризму у Львівській області. Доведено, що ключове

це адаптація сталого розвитку туризму до умов воєнного стану. Визначено, що сьогодні, першочерговим постало завдання знайти гідні виходи з туристичної кризи, яка зумовлена негативними наслідками війни. В цьому контексті важливим є формування потужної системи державного управління та стимулювання, яка буде проявлятися в дотаційній допомозі та формуванні ефективної нормативно-правової підтримки.

4. Проведено дослідження особливостей охорони праці в діяльності туроператорів України. Визначено ключові особливості й вимоги до безпеки життя і здоров'я туристів. Виділено основні етапи формування страхування в рамках забезпечення безпеки життя і здоров'я туристів в Україні. Доведено, що туроператор відкрита соціально-економічна система, яка повинна дотримуватися чітких вимог щодо забезпечення безпеки життя і здоров'я туристів. Визначено, що Туроператор відкрита соціально-економічна система, яка повинна дотримуватися чітких вимог щодо забезпечення безпеки життя і здоров'я туристів. Наступним кроком було розгляд особливостей забезпечення безпеки туристичної подорожі в рамках охорони праці. Для цього, представлено схему забезпечення безпеки туристичної подорожі через туроператора в Україні. Виділено технічні стандарти безпеки для автобусного транспорту в Україні в рамках забезпечення захисту туристів й працівників туроператора, які є учасниками подорожі. Охарактеризовано специфіку гігієни праці та пожежну безпеку. Доведено, що гігієна праці туроператорів має на увазі забезпечення безпечних умов праці. Це включає в себе адекватне освітлення робочих місць, ергономічне обладнання офісів, забезпечення чистоти та порядку в приміщеннях.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безверхнюк Т.М., Бабов К. Д., Цуркан О. І. Ресурсне забезпечення післявоєнного відновлення та розвитку України: потенціал курортно-рекреаційної сфери. *Журнал «Наукові інновації та передові технології»*. 2022. №6(8). С. 459-470
2. Березівська О. Й., Березівський З. П. Стан і перспективи розвитку туристичної галузі у Львівській області. *Аграрна економіка*. 2021. Т. 14. № 1 – 2. С. 103 – 109.
3. Божидарник Т. Міжнародний туризм : навч. пос. К. : Центр навчальної літератури, 2019. 321 с.
4. Бойко Є.О. та ін. Екологічні інвестиції: стан та перспективи впровадження на мікро-, мезо- та макрорівнях. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія: Економічні науки*. 2021. № 2. Т. 3. С.40–49.
5. Брич В. Я. Організація туризму: підручник Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 448 с.
6. Брич В., Галиш Н. Сталий розвиток туристичної індустрії: екологічний та статистичний вимір. *Економічний аналіз*. 2020 . Том 30. № 4. С. 23-30
7. Брунець, Б. Р., та Бець М.Т. Принципи формування туристичної інфраструктури. *Географія та туризм*, 21, 2012, с. 8-15
8. Брунець, Б. Р., Туристична інфраструктура Львівської області: стан та перспективи розвитку. *Географія та туризм*, 15, 2011, с. 157-164.
9. Волкова І. І., Кондакова Г. О. Розвиток спортивно–оздоровчого туризму в Україні. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*. 2014. № 1144. Вип. 3 (1). С. 151-157.
10. Гамкало М. З. Кюріні-Поплавські З. Л. Розвиток гірськолижного туризму в Львівській області. *Географія та туризм*. 2018. Вип. 43. С. 83–93.
11. Гоблик В.В., Черничко Т.В., Хаустова К.М. Ресурсне забезпечення розвитку сфери гостинності. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»*. 2019. Випуск 2(12). С.21-26

- 12.Голод А. Безпека регіональних туристичних систем: теорія, методологія та проблеми гарантування: монографія. Львів: ЛДУФК, 2017. 340 с.
- 13.Гуменюк В. В. Державне регулювання курортно-рекреаційної сфери: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 372 с.
- 14.Дудяк Р., Березівська О., Грабовський Р. Маркетинг в туризмі та його особливості. *Вісник Львівського національного аграрного університету: економіка АПК. ЛНАУ*, 2018. № 25. С.133-138.
- 15.Жваненко С. А. Курортно-рекреаційна сфера як чинник економічного зростання національної економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. №5. С.73-77
- 16.Іщук С. О. Іщук, Созанський Л. Й. Критерії вибору напрямів смарт-спеціалізації регіону (на прикладі Харківської області). *Регіональна економіка*. 2021. №3. С.46-56
- 17.Камінецький В. В. Концептуальні засади державного регулювання розвитку курортно-рекреаційної сфери в регіонах України. *Право та державне управління*. 2020. № 1, том 2. С.115-121
- 18.Крупа О.М. Оцінка тенденцій та перспектив функціонування підприємств туристичної сфери у Львівській області. *Організаційно-економічні та соціальні складові розвитку підприємництва: збірник матеріалів Всеукр. науково-практ. конференції*. Львів: ЛНУП, 2022. С. 154-158.
- 19.Мелконян Г.А. Впровадження гіс-технологій у туристичній сфері. Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Рівне, 10 травня 2019 р.). Рівне: НУВГП, 2019. 427 с. С.400.
- 20.Морохович В.С., Лендел М.А., Морохович Б.В. Розвиток туризму Закарпатської області як складової туристичної галузі України. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. Економічні науки. 2020. Вип.60. С.12-17.
- 21.Офіційний сайт Головного управління статистики у Львівській області.  
URL:<https://www.lv.ukrstat.gov.ua/>

- 22.Офіційний сайт Державної служби статистики України  
URL:<http://www.ukrstat.gov.ua/>
- 23.Офіційний сайт управління туризму та курортів Львівської ОВА. URL:  
<https://loda.gov.ua/structural-unit/17067>
- 24.Підгорний А. З., Самотоєнкова О. В., Милашко О. Г. Статистичні методи в управлінні розвитком регіону: монографія. Одеса : ФОП Гуляєва В. М., 2016. 218 с.
- 25.Пістун І. П., Тимочко В.О., Городецький І. М., Березовецький А. П. Охорона праці (гігієна праці та виробнича санітарія) : навчальний посібник. Львів: Тріада плюс, 2015. Ч. II. 224 с.
- 26.Подлепіна П. О. Основні засади капіталізації сфери міжнародного туризму в країнах з різним рівнем економічного розвитку. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету*. Серія: Економічні науки. 2017. Вип. 45 (2). С. 97–102
- 27.Подлепіна П. О. Міжнародний туризм як рушійна сила економічного поступу країн, що розвиваються. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2018. № 4 (260). С. 280–286
- 28.Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст.546. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>
- 29.Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. №324/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 31. Ст.24. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>
- 30.Романова А.А. Управління розвитком туристичної сфери в умовах збройних конфліктів. *Modern Economics*. 2018. №9. С.93-104.
- 31.Рудніченко Є. М., Гавловська Н. І., Живко З. Б., Лісовський І. В. Теоретичний базис стратегічної адаптації системи менеджменту туристичних підприємств до трансформаційних процесів зовнішнього середовища. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2020. № 6. С. 194-198.

32. Савушкін Д. І. Системні трансформаційні ефекти в курортно-рекреаційній економіці. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2015. № 5 (86). С. 56-62
33. Слатвінська Л.А., Бойко М.В. Розвиток інклюзивного туризму в Україні. Сучасні проблеми і перспективи економічної динаміки: матеріали ІV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Умань, 30 листопада - 1 грудня 2017 р.) Умань: ВПЦ «Візаві», 2017. 364 с. С.312-314
34. Стратегія розвитку Львівської області на період 2021-2027 років. [URL:http://surl.li/dlwgn](http://surl.li/dlwgn)
35. Ступень М. Г., Березівська О. Й., Дудяк Р. П. Сучасний стан і перспективи розвитку туристично-рекреаційного потенціалу Львівської області. *Аграрна економіка*. 2019. Т. 12. № 1-2. С.32-37.
36. Тимочко В.О., Березовецький А.П. та ін., Безпека життєдіяльності та охорона праці. Практикум. Навчальний посібник. Львів: СПОЛОМ, 2022. 376с.
37. Топчієв О. Г., Яворська В. В., Ніколаєва О. І. Географічні складові предметної області рекреаційно-туристичної діяльності. *Вісник Одеського національного університету. Серія Географічні та геологічні науки. Том 21. Вип. 2(29)*. Одеса, 2016. С. 171-185.
38. Троценко Л. Гірськолижний туризм як рекреаційно-оздоровча діяльність у сучасному середовищі. Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : матеріали VIII Всеукр. наук.- практик. конф. з міжнар. участю. Львів, 2012. С. 316–318.
39. Хаустова К. М., Удворгелі Л. І., Чорій М. В. Стратегії адаптації санаторно-курортних закладів в умовах пандемії COVID-19. *Наукові праці НУХТ*. 2021. Том 27, №46. С. 108-116
40. Чижмодій Я. Формування стратегії розвитку туризму в Закарпатті (з урахуванням досвіду європейських країн). *Міжнародний науковий вісник*. 2022. № 1-2 (25-26) с. 174-187

- 41.Шевелюк М.М. Туризм Львівщини перед викликами коронакризи та воєнного конфлікту. *Питання культурології*, 2022. №39, С. 229-240.
- 42.Юхновська Ю.О. Методичні підходи до оцінювання туристичного потенціалу України та регіонів. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка та управління*. 2019. Том 30 (69). №4. С.54- 59
- 43.Candia, S., Pirlone, F., Spadaro, I. Integrating the carrying capacity methodology into tourism strategic Plans: A sustainable approach to tourism. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, Vol. 15, 2020, No. 3, pp. 393-401.
- 44.Pirlone, F., Spadaro, I. (2017). Sustainable tourism action plan in the Mediterranean coastal areas. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, 12: 995-1005.
- 45.Fafurida, F., Daerobi, A., Riyanto, G. (2022). Implementation model of community based tourism on rural tourism. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, Vol. 17, No. 2, pp. 507-512.
- 46.Borutska, Y., Vashchyshyn, M., Zhurba, I., Leskiv, H., Taranenko, H., Panteleiev, M. State environmental impact management in ecological tourism development. *International Journal of Design & Nature and Ecodynamics*, Vol. 18, No. 5, 2023, pp. 1247-1254.
- 47.Sylkin, O., Krupa, O., Borutska, Y., Todoshchuk, A., Zhurba, I. Exploring the impact of international tourism on regional sustainable development: A methodological approach for enhancing effectiveness. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, Vol. 18, No. 7, 2023, pp. 2089-2096
- 48.Teodoro, A., Dinis, I., Simões, O., Gomes, G. Success factors for small rural tourism units: An exploratory study in the Portuguese region of Serra da Estrela. *European Journal of Tourism Research*, 2017, 17: 136-148.
- 49.Giannakis, E. The role of rural tourism on the development if rural areas: The case of Cyprus. *Romanian Journal of Regional Science*, 2014, 8(1): 38-53.
- 50.Astanin, D.M. Ecological and cultural aspects of the evolutionary development of models of ecological tourism. *Cities*, 2019, 2(19): 31-40

51. Kline, C.S., Slocum, S.L. Neoliberalism in ecotourism? The new development paradigm of multinational projects in Africa. *Journal of Ecotourism*, 2015, 14(2-3): 99-112.
52. Stronza, A. The economic promise of ecotourism for conservation. *Journal of Ecotourism*, 2007, 6(3): 210-230